

MASTEROPPGAVE

Emnekode: **SO330S**

Navn: Ingrid Nautnes

Kand.nr. 1

Ytringsfrihet og hatefulle ytringer i norske
aviser - hvor går grensen?

Dato:

01.09.2020

Totalt antall sider: 80

Norsk Sammendrag

Denne oppgaven handler om loven om ytringsfrihet og loven mot hatefulle ytringer, og hvordan norske aviser trekker grensen mellom de to lovene. For undersøkelsen hadde jeg et utvalg av fem riksdekkende norske papiraviser. Disse avisene er Verdens Gang, Dagbladet, Vårt Land, Aftenposten og Klassekampen. Jeg samlet alle avisartiklene i fra disse fem avisene i fra perioden 01. januar 2020 til 06. juli 2020, som nevnte enten ytringsfrihet eller hatefulle ytringer.

Gjennom undersøkelsen fant jeg hvilke saker som har preget debatten om ytringsfrihet og hatefulle ytringer for første halvdel av 2020. Disse sakene er høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, Kina og Jyllands-Posten, den nye ytringsfrihetskommisjonen, George Floyd-demonstrasjonene og en boikott av Facebook.

I undersøkelsen fant jeg at ytringsfriheten blir av avisene presentert som en grunnlovsfestet rett, og blant de viktigste prinsippene for demokratiet. Problemet for avisene er heller ved en ytringskultur, hvor de som ytrer seg ikke bruker folkeskikk og tyr til hatefulle ytringer og trusler. Dette problemet har blitt større med sosiale medier, hvor det er ingen moderering av debattene. Derfor er avisene unisont enige om at det er nødvendig med en lov mot hatefulle ytringer. Uenigheten blant avisene er hvorvidt ytringsfriheten går over loven mot hatefulle ytringer, eller om hatefulle ytringer går over ytringsfriheten. For det meste lente avisene seg mot et forbud mot hatefulle ytringer som løsningen for problemene til ytringsfriheten og den offentlige debatten i Norge.

English Summary

This paper is about the law about Freedom of Speech and the law about Hate Speech, and how Norwegian papers draws a boundary between these two laws. For this study I chose five national Norwegian newspapers. These newspapers are Verdens Gang, Dagbladet, Vårt Land, Aftenposten and Klassekampen. I collected all news articles from these five papers from the period January 01. 2020 and July 06. 2020, that mentioned either ytringsfrihet (Freedom of Speech) or hatefulle ytringer (Hate Speech).

Through this investigation I found, which stories had influenced the debate between freedom of speech and hate speech, for the first half of 2020. These stories are the Supreme court ruling about hate speech on social media, China and Jyllands-Posten, the new Freedom of Speech Committee, the George Floyd demonstrations and a boycott on Facebook.

In the investigation I found that freedom of speech is presented by the newspapers as a constitutional right, and as one of the most important principles for democracy. The problem for the newspapers is rather with the culture of expression, where those who express themselves do not use common courtesies and rather uses hate speech and threats. This problem has become bigger with social media, where there is no moderation of the debates. Therefor the papers all agree that it is necessary with a law against hate speech. The disagreement between the papers are whether freedom of speech comes before the law against hate speech, or if rather hate speech comes before free speech. For the most part the papers lean against a ban against hate speech, for the solution to the problems of free speech and the public debate in Norway.

Innholdsfortegnelse

Norsk Sammendrag	i
English Summary	ii
Innholdsfortegnelse	iii
Figurliste.....	iv
1.0 Innledning.....	1
1.1 Tema.....	1
1.2 Problemstilling	2
2.0 Litteraturreview	3
2.1 Den offentlige debatt.....	3
2.2 Ytringsfrihetskonsensjonen	3
2.3 Ytringsfrihetens grenser	5
2.4 Hatefulle ytringer som begrensende på ytringsfriheten	6
2.5 Ytringsfrihet i det norske media.....	6
2.6 Ytringsansvar og den dannede debatt.....	8
3.0 Teori	10
3.1 Diskursdemokratiet	10
3.2 Ytringskultur og ytringsansvar.....	11
3.3 Sosiale begrensninger på ytringsfriheten	13
4.0 Metode.....	14
4.1 Casevalg	14
4.2 Kvalitativ metode	15
4.3 Dokumentstudie	16
4.3.1 Kildevalg	16
4.4 Datainnsamling.....	17
4.4.1 Innsamling av data	18
4.4.2 Organisering og redusering av data.....	18
4.4.3 Koding.....	19
4.4.4 Kategorisering	19
5.0 Empiri.....	20
5.1 Verdens Gang	23
5.1.1 Ytringsfriheten	24
5.1.2 Hatefulle ytringer	26
5.2 Dagbladet	27
5.2.1 Ytringsfriheten	28
5.2.2 Hatefulle Ytringer	32
5.3 Vårt Land.....	34
5.3.1 Ytringsfriheten	35
5.3.2 Hatefulle Ytringer	39
5.4 Aftenposten	41
5.4.1 Ytringsfriheten	41
5.4.2 Hatefulle Ytringer	47

5.5 Klassekampen.....	49
5.5.1 Ytringsfriheten	50
5.5.2 Hatefulle Ytringer	57
6.0 Analyse.....	60
6.1 Sosiale medier, et nytt løft for ytringsfriheten?.....	61
6.1.1 Sosiale medier og ytringsfriheten.....	61
6.1.2 Sosiale medier og hatefulle ytringer.....	62
6.2 Ytringens pris	63
6.2.1 Journalistene.....	63
6.2.2. Arbeidstakerne	64
6.3 Kina en trussel mot ytringsfriheten?	65
6.4. Fører smittevern Norge i en autoritær retning?.....	65
6.4.1 Retten til å demonstrere.....	67
6.5 Mulige tiltak mot hatefulle ytringer	67
6.5.1 Hvem er rammet av hatefulle ytringer?.....	68
6.6 Ytringsfrihet en rett eller et ansvar?.....	68
6.7 Grensen mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer.....	69
6.7.1 Ytringsfriheten over hatefulle ytringer.....	70
6.7.2 Hatefulle ytringer over ytringsfriheten.....	70
7.0 Konklusjon	71
7.1 Videre forskning.....	72
Litteraturliste	73

Figurliste

Figur 1 (T. Colbjørnsen,2017,174).....	7
Figur 2(A.Tjora, 2013,175).....	17
Figur 3 Dekning av ytringsfrihet fra perioden 01.15-07.20, ukentlige intervaller.....	20
Figur 4 Dekning av ytringsfrihet hos AP,VG,DB,KK og VL i perioden 01.01.20-06.07.20, ukentlige intervaller.....	21
Figur 5 Dekning av ytringsfrihet fra perioden 01.15-07.20, ukentlige intervaller.....	22
Figur 6 Dekning av hatefulle ytringer hos AP,VG,DB,KK og VL i perioden 01.01.20-06.07.20, ukentlige intervaller.....	22

1.0 Innledning

I denne masteroppgaven har jeg tenkt å studere hvordan aviser vektet hensynet til loven om hatefulle ytringer opp mot loven om ytringsfrihet. Jeg har tenkt til å gjennomføre et dokumentstudie av fem norske riksdekkende aviser med daglig opplag. Dette blir en komparativ studie hvor jeg ser på hvilket syn avisene har på ytringsfriheten og hatefulle ytringer, og hvilken type saker som har preget debatten. I undersøkelsen ønsker jeg å se på hvilke trender som preger ytringsfriheten og hatefulle ytringer, hvor grensa for ytringsfriheten går, hvem som påvirker den og i hvilken retning den beveger seg. Går grensa mot mer ytringsfrihet, eller går den mot en hardere håndheving av hatefulle ytringer?

1.1 Tema

Temaet jeg ønsker å skrive masteroppgaven min om er ytringsfrihet. Prinsippet om ytringsfrihet er en av grunnsteinene for demokratiet, og er en del av FNs menneskerettigheter. I en rettsstat vil prinsippet om ytringsfrihet bety at en person har rett til å uttrykke sine meninger og ideer, uten frykt for arrestasjon/gjengjeldelse fra staten. I Norge finnes det andre lover som setter grenser for ytringsfriheten. Den loven som er mulig mest begrensende for ytringsfriheten er loven rundt hatefulle ytringer. Problemet med denne loven er at den gir veldig vag. Dette gir mye makt til de som kan definere hva som er en hatefull ytring. Hvor disse grensene går er svært tøyelige, og det kan i verste fall bli brukt til å sensurere og arrestere politiske opposisjoner.

Av denne grunnen mener jeg at ytringsfriheten er et relevant tema for forskning. Andre temaer som demokrati, makt, samfunnsdebatt, hatefulle ytringer/diskriminering og sensur er sterkt knyttet opp til ytringsfrihet, og er derfor relevante å se på i masteroppgaven min i lys av ytringsfrihet. Jeg er interessert i å se hvordan loven om hatefulle ytringer har blitt anvendt av media, og hvilken innvirkning den har for ytringsfrihet, demokratiet, samfunnsdebatten og sensur. I dag har vi sosiale medier hvor folk kan publisere alt de vil av meninger, men problemene ved å studere disse plattformene er at det er for mye data som gjør det vanskelig å begrense oppgaven, personer kan slette og redigere det de har skrevet, og det kan være interne sjargonger som kan mistolkes. Derimot har trykte aviser tradisjonelt vært plattformen hvor

folk har delt sine meninger, hvor det som er skrevet ikke kan bli endret på og hvor budskapet er ment til å bli forstått av folk flest, og vil derfor være studieobjektet for masteroppgaven min.

1.2 Problemstilling

Den foreløpige problemstillingen for masteroppgaven er som følger: «*Hvordan blir grensen mellom loven om ytringsfrihet og loven mot hatefulle ytringer framsatt i avisene?*» Hensikten med denne studien er derfor å finne ut hvordan avisene framstiller debatten om disse lovene når de velger hva som blir publisert. Gjennom et dokumentstudie ønsker jeg å finne ut av hvilke meninger avisene tar fram i diskusjonen rundt disse lovene, og hvor grensa til hatefulle ytringer og ytringsfrihet går ifølge avisene. Jeg antar at det vil være forskjeller på hvordan avisene verdsetter disse to lovene, hvilken hensikt de legger i dem, og hvilke forskjeller det er mellom avisenes syn på grensen mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer, folkets syn på lovene og høyesteretts syn. Gjennom dette studiet håper jeg å kunne avdekke disse forskjellene, og å kunne gi et bilde av hvor grensene for ytringsfrihet og hatefulle ytringer er satt.

2.0 Litteraturreview

2.1 Den offentlige debatt

«Terje Rasmussen: *The Internet Soapbox – Perspectives on a Changing Public Sphere*» (2017) av Alexander Myklebust er et svar til Terje Rasmussen sin bok «*The Internet Soapbox*» (2016). Uenigheten mellom disse forfatterne er om begrepet «offentlighet» og hvor godt perspektivene realisme og idealisme passer til å forklare dette begrepet. Rasmussen mener at idealistiske samfunnsmodeller som blir presentert av blant annet John Rawls og Jürgen Habermas ikke er anvendelige til å forklare/beskrive nye fenomener, og spesifikt i dette tilfellet offentligheten på nettet. Myklebust sitt svar til Rasmussen er basert på de teoretiske forankringene til perspektivene realisme og idealisme. Myklebust argumenterer for at den realismen som Rasmussen har som basis i sin bok er forankret i de samme «problemene» som han kritiserer idealismen for. Rasmussen ifølge Myklebust argumenterer for en realistisk konfliktteori, basert på Chantal Mouffe. Konfliktteori er en motsetning av Habermas sin diskursdemokrati, hvor man kommer til en konsensus gjennom at alle deltar, er fornuftige, og kan legge fram argumenter og motargumenter, hvor det beste argumentet vinner og alle innretter seg deretter. I konfliktteori så er det en strid imellom ulike verdier og syn på verden, som blir kjempet over i ordnede former innad i et demokrati. Avslutningsvis konkluderer Myklebust med «at det er igjennom drøftingen av ideer og teori at Rasmussen greier å si noe interessant om internett som en offentligetsarena.» (2017,10).

2.2 Ytringsfrihetskonvensjonen

«Ytringsfrihet, demokratiteori og demokratiet som uferdig prosjekt.» (2015) er en artikkel av Ragnvald Kalleberg hvor han drøfter Grunnlovens paragraf 100 om ytrings- og informasjonsfrihet i et overordnet demokratiteoretisk perspektiv. Han refererer til den offentlige utredningen som ble lagt fram av ytringsfrihetskommisjonen «*Ytringsfrihed bør finde Sted*» (NOU 1999:27), og diskuterer hvilke demokratiteorier som fikk forankring i denne grunnlovsrevisjonen. Det er ifølge ytringsfrihetskonvensjonen tre prinsipper som legger grunnlaget for ytringsfriheten; sannhetsprinsippet, autonomiprinsippet og demokratiprinsippet. Sannhetsprinsippet går ut på at sannheten bare kan kontrolleres og

korrigeres ved hjelp av en åpen diskusjon, hvor mindre gode begrunnede påstander kan erstattes av de mer begrunnede. Autonomiprinsippet handler om at mennesket er en myndig person som evner å tenke selvstendig, men også evner å se at andre mennesker har de samme rettighetene som man selv. Det betyr at mennesker har retten til å komme fram til egne meninger, men er også nødt til å respektere andres rett til frie meninger. Demokratiprinsipper handler om retten til politisk deltagelse, frie valg, stemmerett og organisasjonsfrihet.

Ifølge Kalleberg (2015) så er disse forutsatt en allerede eksisterende meningsutveksling mellom myndige personer, og at deliberasjon/kommunikasjon er en forutsetning for demokratiet. Kommisjonen og Kalleberg legger vekt på at ytringsfrihet ikke bare begrunnes av det individuelle, men også det samfunnsmessige, og det ble derfor lagt til i den nye paragrafen «*Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig debatt.*» (Kalleberg R., 2015, 19) Videre i artikkelen diskuterer Kalleberg påvirkningen Jürgen Habermas hadde på kommisjonens utredning, og av dette en mulig påvirkning på den reviderte grunnloven. Den sentrale ideen bak de tre begrunnelsene for ytringsfrihet er basert på et essay om Habermas av Gunnar Skirbekk(1998), hvor «*den sentrale ideen er at offentlig mening kan og bør bestemme politikkens hovedlinjer, og at det er mulig å forbedre rasjonaliteten i politiske beslutninger ved å legge til rette for inkluderende, opplyst menings- og viljedannelse i sivilsamfunnets offentligheter.*» (Kalleberg R.,2015,16) Norge har ifølge kommisjonen gått fra et industrisamfunn til et informasjonssamfunn og dette har gjort kommunikasjon til et viktigere fundament for samfunnet. Det fremhever viktigheten av at staten legger til rette for en offentlig samtale og fri informasjonsflyt, om ikke kan dette blir overlatt til markedet eller med andre ord kommersielle interesser.

Til slutt i artikkelen diskuterer Kalleberg dagens demokratier, det Robert Dahl (1989) (Kalleberg R., 2015, 25) kaller «polykratier», og hvordan de kan utvikles til å bli mere demokratiske. Her nevner han hvordan kvaliteten på diskusjonene i offentligheten kan bli svekket av faktorer som manglende akademisk danning/kritisk tenkning, politisk apati, kommersialisering av offentlige rom, politisk korrekthet, useriøse og avhengige medier, og en ytringskultur hvor folk kommer med trusler mot meningsmotstandere.

2.3 Ytringsfrihetens grenser

«*Boundary-making in the public sphere: Contestations of free speech.*» er innledende kapitel i boka “*Boundary struggles: Contestations of free speech in the Norwegian public sphere*”, skrevet av Arnfinn H. Midtbøen, Kari Steen-Johnsen og Kjersti Thorbjørnsrud (2017).

Kapittelet handler om at det er forskjellige meninger om hvor grensene til ytringsfriheten går, og hvordan den sosiale prosessen er med på å legge lokk på enkelte gruppers meninger og forsterke andre gruppers meninger.

Dette kapittelet, og boken i sin helhet er basert på et sosiopolitisk perspektiv, hvor det alltid er en skjevhet i maktforholdet mellom en ytring og hvordan den mottas og bedømmes.

Forutsettelsen de tar utgangspunkt i er at institusjonelle eliter, politikere og redaktører, implisitt og eksplisitt definerer grensene for ytringsfriheten. De er interessert i å finne ut hvordan majoriteten og minoritetene i befolkningen oppfatter disse grensene for ytringsfriheten.

Ifølge Midtbøen, Steen-Johnsen og Thorbjørnsrud (2017) blir offentlige debatter formet av de sosiale mekanismene som enten holder lokk på eller fremhever visse meninger og grupper, og at de skaper grenser, ikke gjennom juridiske lover, men av selvsensurering, oppfattelser av press, ekskludering og stigma. Disse grensene for hva som er akseptable ytringer kan virke krystallklare, men ofte, ifølge Midtbøen, Steen-Johnsen og Thorbjørnsrud (2017), er disse uklare og konflikter kan oppstå over hvor grensa egentlig går. De er interessert i å undersøke ytringsfrihetens grense i forhold til hatefulle ytringer, og de fokuserer på temaer som innvandring, kultur og religion i offentlig debatt som skillelinjer mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer.

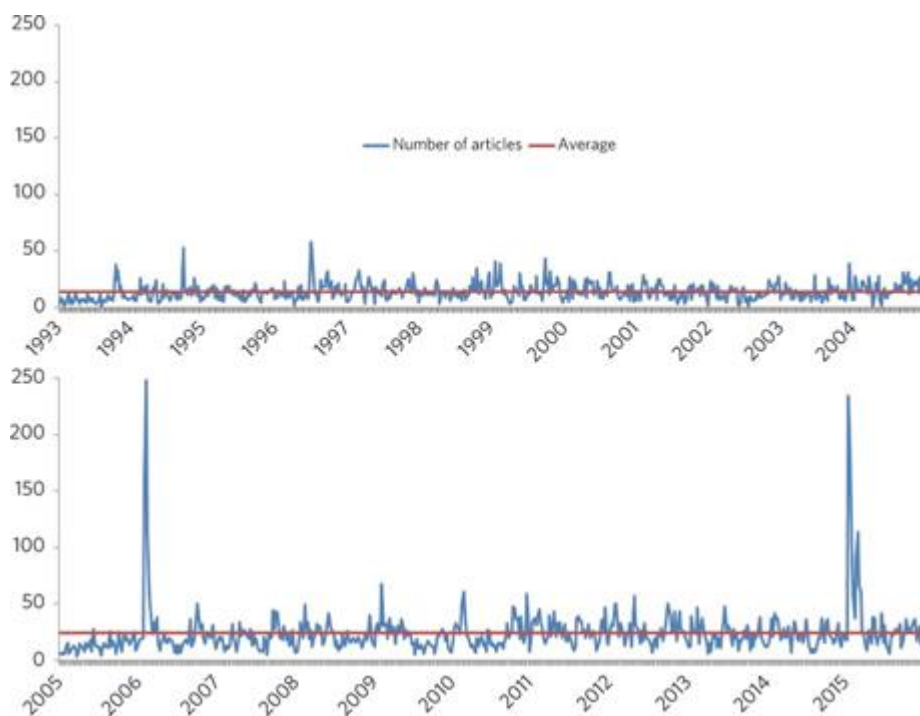
De tar utgangspunkt i Jeffrey Alexander's (2006) teori om grense-formasjoner hvor demokratiske verdier ikke er faste og statiske enheter, men flytende verdier hvor grensene settes og forflyttes konstant. De tar også utgangspunkt i Noelle-Neumann (1974) sin teori om stillhets-spiralen hvor individer konstant sammenligner sine ideer med andre og justerer sin oppførsel og sine egne meninger etter hva de oppfatter som den populære eller majoritetens mening. Spiralen oppstår når individer ikke tør å avvike fra hva de oppfatter som majoritetens oppfatninger eller komme med upopulære meninger. Det ironiske med denne spiralen er at individet kan mistolke hva som er den populære meningen. Dette kan resultere i at majoritetens faktiske mening, er annerledes enn dens oppfattede mening.

2.4 Hatefulle ytringer som begrensende på ytringsfriheten

“*Silenced by hate? Hate speech as a social boundary to free speech*” er neste kapittel i boka “*Boundary struggles: Contestations of free speech in the Norwegian public sphere*”, og er skrevet av Audun Fladmoe og Marjan Nadim (2017). De argumenterer for at det er eksistensen av hatefulle ytringer som begrenser ytringsfriheten og ikke loven mot hatefulle ytringer. De mener at å tillate hatefulle ytringer i offentlig debatt skaper flere hatefulle ytringer ved å få slike ytringer til å virke legitime og akseptable. Ifølge dem er hensikten med hatefulle ytringer å skape frykt hos de utvalgte gruppene. Hatefulle ytringer jobber for å vokte og forsterke hierarkiske forskjeller mellom grupper. De har gjort en kvantitativ studie for å kartlegge folks oppfatninger av hatefulle ytringer i sosiale medier, inklusivt andre ubehagelige ytringer, og om det har hatt en negativ effekt på deres deltagelse på sosiale medier.

2.5 Ytringsfrihet i det norske media

Terje Colbjørnsen er forfatteren bak kapittel 6 “*Debating freedom of expression in the Norwegian media: Critical moments, positions and arguments*” i boka “*Boundary struggles: Contestations of free speech in the Norwegian public sphere*”. Colbjørnsen (2017,179) finner i undersøkelsen to kritiske hendelser for debatten om ytringsfriheten i perioden 2005-2015. Disse kritiske hendelsene er Mohammed tegningene i 2005, og angrepene på Charlie Hebdo og Krudttønden i 2015. Se figuren under.

Figur 1 (T. Colbjørnsen,2017,174)

Studien til Colbjørnsen (2017,180-182) oppdaget at grensen til ytringsfrihet går mellom retten/plikten til å publisere, og retten/plikten til å ikke publisere. Han peker også på to hovedopposisjoner i debatten om ytringsfrihet, de som er for en absolutt ytringsfrihet og de som er for en konsekvensbasert ytringsfrihet. De som er for den absolutte ytringsfriheten, mener at det ikke finnes legitime grunner til å begrense ytringsfriheten eller forklare motivene bak en ytring. Heller har de intet ønske om en debatt om mulige begrensninger av ytringsfriheten. De som er for en konsekvensbasert ytringsfrihet, ønsker å dømme ytringer og meninger etter hva de bringer til fellesskapet. De dømmer ytringsfriheten etter hvor godt den bidrar til å fremme sannhet og demokrati, på samme vis som de dømmer ideer etter hvor godt de løser et problem i forhold til andre ideer. Derfor er de villige til å la ytringsfriheten stå til diskusjon for å finne hva som vil gi mest sannhet og demokrati mellom full ytringsfrihet og ytringsfrihet med forskjellige begrensninger

I undersøkelsen finner Colbjørnsen (2017,184-185) seks kategorier angående begrunnelser debattanter gir for ytringsfriheten. Disse er historisk-filosofiske begrunnelser, isolerte begrunnelser, juridiske begrunnelser, forskningsbaserte begrunnelser, satiriske begrunnelser og følelsesbaserte begrunnelser. Her legger Colbjørnsen (2017,186-187) vekt på følelsesmessige begrunnelser som er at noen føler seg krenket og maler seg selv som et offer.

Det har vært diskusjoner om hvorvidt dagens ytringskultur blir erstattet av en «offerkultur», hvor begreper som «triggerwarning», «microaggressions» og «safe spaces» blir brukt til å hemme debatter. I selve studien fant Colbjørnsen (2017,190) lite grunnlag for at det er gjeldende i den norske mediedebatten, for det meste var argumenter om ytringsfriheten basert på historiske, filosofiske og juridiske grunnlag. Av det som fantes av følelsesargumenter så ble de avvist som dårlig begrunnede argument. Allikevel er det mulig at norske medier ligger bak trender som finnes på sosiale medier og blant demonstranter, og at offerkultur kan bli gjeldende i norske medier.

2.6 Ytringsansvar og den dannede debatt

«*Etter Charlie Hebdo*» (2016) er en bok av Kjetil Jakobsen hvor han tar for seg det filosofiske/politisk teoretiske grunnlaget for ytringsfrihet, hvordan ytringsfrihet har blitt praktisert historisk, behovet for kunst og satire i samfunnet, til slutt snakker han om hvorvidt internettet i dag utvikler seg mot demokrati og frihet eller diktatur og overvåkning og om ytringskultur i en global og digital tid.

Jakobsen definerer «ytringskultur» som normverk, konvensjoner og kommunikasjonsprotokoller som muliggjør ytringer og regulerer bruken av ytringsfriheten i en profesjon, en institusjon, på et samfunnsområde eller i et samfunn. (2016,17) Jakobsen mener en ytring ikke kan eksistere forut for ytringskulturen. Ved siden av det juridiske ansvaret har de som ytrer seg også moralske forpliktelser som man også kan kalle «ytringsansvar». Ifølge Jakobsen er hva som er legitimt å publisere av støtende ytringer avhengig av konteksten. Mens det individuelle moralske ansvaret består uansett. Ifølge Jakobsen forutsetter ytringsfrihet dannelse og folkeskikk og hviler på ytringskultur og ansvar.

Samtidig er det nettopp slik at ubehagelige og krenkende ytringer er de som har krav på ytringsfrihet. Det er ingen kunst å tolerere ytringer som man liker. Ifølge stoikerne og opplysningsfilosofene er det å vise toleranse for utsagn som motsier og kanskje krenker dine oppfatninger og verdier et uttrykk for selvkontroll og personlig autonomi, noe som er en forutsetning for moralsk handling (Jakobsen,2016,40). Ifølge Jacobsens (2016,46) tolkning av Spinoza har demokratiet forrang når en sekulær lov støtter sammen med religiøse lover. Drap og vold er fortsatt ulovlig under norsk lov selv om det kunne rettferdiggjøres i religiøse tekster.

John Stuart Mill skriver i «Om Friheten» at «*Vi har ikke sannheten, men er på vei mot den. Skal erkjennelsen gjøre framskritt, må man kunne ytre både gyldige og ugyldige utsagn.*» (Jacobsen,2016,78-79). Dette går imot moderne sentimenten om å regulere det offentlige ordskiftet på hensyn av politisk korrekthet. Dermed må meninger som for majoriteten virker ekstreme, skadelige og moralsk forkastelige kunne ytres og argumenteres for i det offentlige. Det er ifølge Jakobsen, en påminnelse for medieredaktører om også å rydde plass i offentligheten for ekstreme meninger (Jacobsen,2016,82).

3.0 Teori

3.1 Diskursdemokratiet

Det er ifølge ytringsfrihetskonsensjonen (Kalleberg,2015) tre prinsipper som legger grunnlaget for ytringsfriheten; sannhetsprinsippet, autonomiprinsippet og demokratiprinsippet. Det er derfor interessant å se hvorvidt sannhet, autonomi og demokrati er relevant i diskusjonen av ytringsfrihet og hatefulle ytringer.

Sannhetsprinsippet går ut på at sannheten bare kan kontrolleres og korrigeres ved hjelp av en åpen diskusjon, hvor mindre gode begrunnede påstander kan erstattes av de mer begrunnede.

Autonomiprinsippet handler om at mennesket er en myndig person som evner å tenke selvstendig, men også evner å se at andre mennesker har de samme rettighetene som man selv. Det betyr at mennesker har retten til å komme fram til egne meninger, men også er nødt til å respektere andres rett til frie meninger.

Demokratiprinsipper handler om retten til politisk deltagelse, frie valg, stemmerett og organisasjonsfrihet. Ifølge Kalleberg (2015) så er disse forutsatt en allerede eksisterende meningsutveksling mellom myndige personer, og at deliberasjon/kommunikasjon er en forutsetning for demokratiet.

Habermas sin diskursdemokrati er også relevant i diskusjonen om ytringsfrihet. I diskursdemokratiet kommer man til en konsensus gjennom at alle deltar, er fornuftige, og kan legge fram argumenter og motargumenter, hvor det beste argumentet vinner og alle innretter seg deretter. For at Habermas sitt diskursdemokrati skal kunne fungere så må man ha full ytringsfrihet, men for at dette skal fungere i en offentlig arena så er det andre premisser som også må være på plass. Diskursdemokratiet belager seg på rasjonelle aktører som fornuftige og dannede i måten de deltar i debatten på. Det vil si at ingen har følelser eller fortjenester knyttet opp til meningene som blir lagt fram, og at ingen bruker hersketeknikker eller trusler for å vinne argumenter. Diskursdemokratiet baserer seg også på at de som deltar evner å legge fra seg alt av egne meninger og verdenssyn om disse skulle bli forkastet av resten av offentligheten. (Kalleberg,2015)

Selv om Habermas sin diskurstheori er en idealistisk framstilling av det ideale demokratiet, har den noen ideer som er verdt å se nærmere på i undersøkelsen. Den første er at offentlig debatt

bør være grunnlaget for politiske beslutninger, og da må ytringsfriheten være vid nok for at argumenter kan møte motargumenter. Det andre er at det må tilrettelegges for offentlige debatter som er inkluderende og opplysende for de som deltar for å kunne gjøre den politiske beslutningstakingen mer rasjonell. Spørsmålene er da hvem som får delta i debattene, og hvem som blir skjøvet ut. Hvilke typer argumenter blir brukt om de er rasjonelle eller basert på følelser. Hvor skjer de offentlige debattene, er de tilrettelagt og regulert av staten eller har markedet tatt over og begrenser ytringsfriheten etter kommersielle interesser. (Kalleberg,2015)

3.2 Ytringskultur og ytringsansvar

Ytringskultur definerer Jakobsen (2016) som normverk, konvensjoner og kommunikasjonsprotokoller som muliggjør ytringer og regulerer bruken av ytringsfriheten i en profesjon, en institusjon, på et samfunnsområde eller i et samfunn. (2016,17) Jakobsen mener en ytring ikke kan eksistere forut for ytringskulturen. Ved siden av det juridiske ansvaret har de som ytrer seg også moralske forpliktelser som man også kan kalle ytringsansvar. Ifølge Jakobsen er hva som er legitimt å publisere av støttende ytringer avhengig av konteksten, mens det individuelle moralske ansvaret består uansett. Ifølge Jakobsen forutsetter ytringsfrihet dannelse og folkeskikk og hviler på ytringskultur og ansvar, som også er de samme forutsetningene ytringsfriheten har i Habermas sin diskursdemokrati.

T. Colbjørnsen (2017) skiller mellom to ytterkanter når det gjelder synet på å begrense ytringsfriheten. De som har et absolutistisk syn på ytringsfriheten, og de med et konsekvensialistisk syn på ytringsfriheten. De med et konsekvensialistisk syn på ytringsfriheten mener at ytringsfriheten kan begrenses etter hva som er ansett som det beste for fellesskapet. Dette betyr at de er villige de å legge juridiske begrensninger på ytringsfriheten for å tvinge fram en dannet ytringskultur. Fra deres ståsted vil en lov om hatefulle ytringer være positiv så lenge den i sum fører til en bedre ytringskultur. Derfor vil de i offentlig debatt forsvare hatefulle ytringer og være for en enda hardere straffelegging av hatefulle ytringer. Problemet med et slikt teleologisk (K. E. Johanssen, 2002) syn på ytringsfriheten er at ytringsfriheten ikke lenger er en garantert rett eller et prinsipp. Hvis for eksempel forhåndssensurering ble lovliggjort fordi det antas til å bedre ytringskulturen, så er ytringsfriheten ikke lenger bare begrenset, men de facto ikke gjeldende.

Den andre ytterkanten som T. Colbjørnsen (2017) definerer i debatten om begrensninger på ytringsfriheten er de som har et absolutistisk syn på ytringsfriheten. Fra deres perspektiv er det ingen legitime begrunnelser for å begrense ytringsfriheten i det hele tatt. Derfor er de egentlig ikke villige til å diskutere mulige begrensninger for ytringsfriheten. De deltar i debattene for å forsvare ytringsfriheten for videre begrensninger, og for å argumentere for fjerning av gjeldende begrensninger. Dette betyr at de i den offentlige debatten kommer til å argumentere imot loven om hatefulle ytringer, og ta til orde for å fjerne den. Deres absolutistiske syn på ytringsfriheten kommer i fra moral filosofien som har røtter til Kant og stoikerne. Kant ifølge E. Schwabe-Hansen (2004) drar fram i sin moral filosofi at mennesker er autonome, og at mennesket i seg selv er et formål. Bare handlinger som er frie ser Kant på som moralske handlinger, derfor er frihet noe som må fremmes og ikke begrenses. I Kant sin kategoriske imperativ viser han hvordan man kan komme fram til allmennlover, gjennom en forpliktelse til å ikke gjøre noe som du ikke ønsker at alle andre skal gjøre.

Ifølge Jacobsen (2016,40) var stoikerne og opplysningsfilosofene for å tolerere utsagn som motsier og krenker ens egne oppfatninger og verdier. Det viser at man har selvkontroll og personlig autonomi og at man ikke lar seg bli påvirket av andre personer. I en ideell ytringskultur vil alle som deltar ha den stoiske selvkontrollen til å ikke bare å akseptere ubehagelige og krenkende ytringer, men se på det som en styrke å ikke la seg bli påvirket. En lov om hatefulle ytringer ville ha vært unødvendig i en stoisk offentlighet. Dette er fordi hat er en følelse, dermed vil en hatefull ytring være en følelsesladet ytring. Stoikerne ser på uttrykk av følelser som en mangel på selvkontroll, så både det å ytre eller å reagere på en hatefull ytring vil bli sett på som en personlig svakhet.

John Stuart Mill er kjent som en av de store utilitaristene, men han var også opptatt av ytringsfriheten. Spesielt i «Om Friheten» skriver Mill at «*Vi har ikke sannheten, men er på vei mot den. Skal erkjennelsen gjøre framskritt, må man kunne ytre både gyldige og ugyldige utsagn.*» (Jacobsen,2016,78-79). Dette går ifølge Jacobsen imot moderne sentimentaler om å regulere det offentlige ordskiftet av hensyn til politisk korrekthet. Dermed må meninger som for majoriteten virker ekstreme, skadelige og moralsk forkastelige kunne ytres og argumenteres for i det offentlige. Mill mente også at ytringsfriheten også hadde en dannende effekt for de som aktivt bruker den til å delta i offentlig debatt. Effekten av mer ytringsfrihet og større muligheter for å delta i debatter ville i så fall føre til en mer dannet ytringskultur, som i så fall burde det være gjeldende for internettdebatter og sosiale medier.

3.3 Sosiale begrensninger på ytringsfriheten

Offentlige debatter blir ifølge Midtbøen, Steen-Johnsen og Thorbjørnsrud (2017) formet av de sosiale mekanismene som enten holder lokk eller fremhever vise meninger og grupper, og at de skaper grenser ikke gjennom juridiske lover, men av selvsensurering, oppfattelser av press, ekskludering og stigma. Det er også institusjonelle eliter, politikere og redaktører, som implisitt og eksplisitt definerer grensene for ytringsfriheten.

De tar utgangspunkt i Jeffrey Alexander's (2006) teori om grense-formasjoner hvor demokratiske verdier ikke er faste og statiske enheter, men flytende verdier hvor grensene settes og forflyttes konstant. Det handler også om hvordan forskjellige grupper i samfunnet kjemper for ulike interesser, og hvordan disse interessekonfliktene er med på å dytte grensen for akseptabel og uakseptable ytringer. Ifølge Midtbøen, Steen-Johnsen og Thorbjørnsrud (2017) så er ikke spørsmålet om ytringsfriheten lenger et normativt spørsmål, men et spørsmål om hvem og hva som truer ytringsfriheten. De nevner også Lamont og Molnár (2002) som snakker om symbolske grenser for ytringsfriheten, hvor debatten går imellom ulike interessegrupper over hva som er legitime og illegitime meninger. De ulike sosiale grensene er satt i ulike arenaer i samfunnet. Derfor er det viktig å vite hvor debatten over ytringsfrihetens grense tar plass, og hvem som deltar og hvilken formell og uformell makt de ulike interessegruppene har over debatten. De tar også utgangspunkt i Noelle-Neumann (1974) sin teori om stillhets-spiralen hvor individer konstant sammenligner sine ideer med andre og justerer sin oppførsel og sine egne meninger etter hva de oppfatter som den populære/majoritetens mening. Spiralen oppstår når individer ikke tør å avvike fra hva de oppfatter som opinionens oppfatninger eller komme med upopulære meninger.

Audun Fladmoe og Marjan Nadim (2017) argumenterer for at det er eksistensen av hatefulle ytringer som begrenser ytringsfriheten og ikke loven mot hatefulle ytringer. De mener at å tillate hatefulle ytringer i offentlig debatt skaper mer hatefulle ytringer ved å få slike ytringer til å virke legitime og akseptable. Ifølge dem er hensikten med hatefulle ytringer å skape frykt hos de utvalgte gruppene. Hatefulle ytringer jobber for å vokte og forsterke forskjeller og hierarkiske forskjeller mellom grupper.

4.0 Metode

For å svare på problemstillingen «*Hvordan blir grensa mellom loven om ytringsfrihet og loven mot hatefulle ytringer framsatt i avisene?*», har jeg valgt å gjennomføre et dokumentstudie av fem norske dagsaviser som er riksdekkende. For å få takk i disse dokumentene tokk jeg i bruk Atekst som er en database med tilgang til papirutgaven av mange norske aviser. Jeg begrenset søket til tidsrommet 01.01.2020 til 06.07.2020.

For å finne ut av hva avisenes posisjon til begrepene hatefull ytring og ytringsfrihet, søkte jeg opp alle artikler hvor enten begrepene «hatefulle ytringer» eller «ytringsfrihet» blir brukt i teksten.

4.1 Casevalg

Jeg baserte mitt valg av forskningsprosjekt på min interesse for ytringsfriheten, og hvordan begrensninger på ytringsfriheten kan svekke demokratiet. Det kan være mange faktorer som begrenser ytringsfriheten, men for meg virker loven om hatefulle ytringer som den mest begrensende. Dette fordi du kan bli straffet av staten med bot og fengselsstraff for å komme med ytringer som er over grensen, og hvor denne grensen går er tvetydig og flytende. Det som var greit i går er hatefullt i dag, og det som er greit i dag er hatefullt i morgen. Derfor ble jeg interessert i å utforske grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet, og hvilke perspektiver som finnes rundt denne problemstillingen.

Etter å ha gjennomgått litteraturen rundt hatefulle ytringer og ytringsfrihet fant jeg flere perspektiver og teorier om hva som gav mest mulig ytringsfrihet. Noen taler for fullstendig ytringsfrihet, siden det å kunne komme med en usann påstand og få den korrigert, er like mye en del i den offentlige debatt som det er å komme fram til det beste argument. Andre peker på at å inkludere hatefulle ytringer i den offentlige debatten er med på å tie ytringene til de hatet er rettet imot, og ved å fjerne hatefulle ytringer vil mengden ulike ytringer øke ved at flere tørr å ytre seg. For å finne ut hvilke syn på ytringsfrihet og hatefulle ytringer som eksisterer utenfor den akademiske litteraturen, bestemte jeg meg for å se hvordan de blir diskutert i den offentlige debatten.

Av denne grunn valgte jeg ut norske aviser som caseobjekt, fordi det er her den offentlige debatten tar sted, hvor folk kommer for å danne og dele meninger. Jeg ønsket å se på riksdekkende aviser siden alle i Norge har muligheten til å lese de om de vil, og aviser med daglig opplag så det er mulig å ha pågående debatter. Dette gjorde at antall mulige caseobjekter ble snevret ned til fem aviser: Aftenposten, Klassekampen, Dagbladet, Verdens Gang og Vårt. Selvfølgelig var det andre alternative plattformer, som sosiale medier som Twitter og Facebook eller forumer som Reddit og 4chan, som kunne være aktuell, men disse er mer uoversiktlige og kan være lukkede når det gjelder meninger og deltagere.

Siden jeg hadde muligheten til å gå så langt tilbake som jeg ville med avisopplag så var jeg nødt til å begrense meg i tid. Derfor valgte jeg å se på avisene gjennom et tidsperspektiv på et halvt år, hvor det vil være saker som de ulike avisene dekker, men mulig med forskjellige perspektiver på sakene. Ved å samle, kode og analysere den dataen hvor avisene tar opp ytringsfrihet og hatefulle ytringer ønsket jeg å finne ut av hvilke perspektiver som blir presentert i avisene rundt disse to konseptene og mulige ulikheter mellom avisene. Jeg vil anta at det for det meste vil være en positiv holdning til ytringsfriheten, siden dette er essensielt for en fri og uavhengig presse som igjen er essensielt for demokratiet. Alle aviser har også en redaktør som bestemmer alt som blir trykt i avisa, og som er pliktig til å følge Vær Varsom plakaten. Derfor vil jeg anta de også er positive til en moderert ytringsfrihet hvor de som deltar er nødt til å vise ytringsansvar og føre en dannet debatt. En annen antagelse jeg har ved tanke på hvordan sosiale medier og forumer konkurrerer med tradisjonelle medier med tanke på spredning av informasjon og nyheter, og arena for debatt, er at avisene vil være meget skeptiske til det som blir publisert utenfor avisene og kanskje også være positiv til loven om hatefulle ytringer brukt mot ytringer publisert på sosiale medier.

4.2 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode er en induktiv tilnærming til forskning, det vil si eksplorerende og empiridrevet. I kvalitativ forskning studerer man tekst og personer, mens i kvantitativ forskning ser man på tall og observanter. Kvantitativ metode har en deduktiv tilnærming som fokuserer på teori- og hypotesetesting (A. Tjora, 2013,18). Kvalitativ metode blir også sett på som den subjektive metoden og kvantitativ metode som den objektive metode.

I undersøkelsen min valgte jeg tidlig å gå for en kvalitativ metode. Etter å ha sett på tidligere litteratur så valgte jeg allikevel å inkludere en tidsserie i undersøkelsen. Da det er til nytte for å avdekke trender for «ytringsfrihet» og «hatefulle ytringer», og for å se eventuelle overlapper. Primært er altså undersøkelsen av en kvalitativ karakter, fordi jeg ønsket å kunne gå i dybden på det problemet jeg nå skulle undersøke. Styrken til den kvalitative tilnærmingen er det at en kan gå i dybden av et problem, en annen styrke er at en også kan komme over nye sider av problemet man ikke hadde forutsett på forhånd.

4.3 Dokumentstudie

Siden jeg var interessert i å studere hvordan ytringsfrihet og hatefulle ytringer blir presentert i papiraviser, vart valget av datakilde i undersøkelsen min faktiske papiraviser som jeg fikk tilgang til på nettet gjennom Atekst sin søkebase. Ved å velge papiraviser som primærdata for undersøkelsen min i stedet for å generere egne data gjennom intervju eller observasjon, valgte jeg å gå for et dokumentstudie. A. Tjora (2013,162) påpeker at «*Dokumentstudier oppfattes tradisjonelt som såkalte ikke-påtrengende metoder der vi genererer empiriske data uten at ikke-forskende deltagere er involvert.*» Fordelene med å ikke involvere deltagere i studien er at man kommer unna de etiske dilemmaene ved å ha personer som kan bli belastet av å bli satt under lupen.

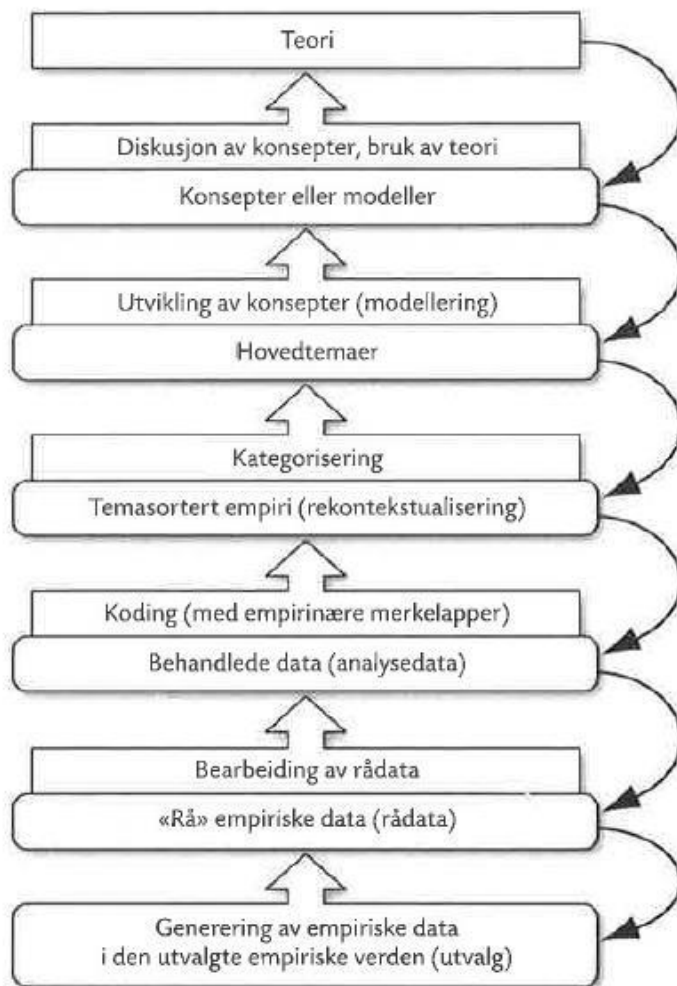
4.3.1 Kildevalg

I mitt valg av tekst som datakilde er det viktig for meg å ikke se på dataene som et vakuum, men ta hensyn til konteksten som dataene er skapt i. For min undersøkelse hvor jeg studerer papiraviser er det viktig å forstå at dataene jeg studerer ble laget for å informere, men også for å underholde, provosere og ikke minst å selges. Det er også viktig å ta hensyn til hvem som er den egentlige mottageren for disse dokumentene, og i dette tilfellet vil det være leserne av avisen. For eksempel vil en kristen avis som Vårt Land skreddersy informasjonen og budskapene sine til det som antagelig er deres kristne lesere. En venstrelent avis derimot sånn

som Klassekampen vil tilpasse sine nyheter mot en venstrelent lesergruppe (D. Silverman, 2011,90).

4.4 Datainnsamling

Hensikten med å samle inn dataene er for å komme fram til konsepter og teorier som kan belyse problemet som jeg undersøker: «hvordan blir grensen mellom loven om ytringsfrihet og loven om hatefulle ytringer framsatt i avisene?». For å kunne gjøre rådata om til teorier og konsepter skal jeg gjennomføre en stegvis-deduktiv induktiv metode SDI, som er en stegvis modell som vist i modellen under (A. Tjora, 2013,174-175)

Figur 2(A.Tjora, 2013,175)

4.4.1 Innsamling av data

For å samle inn dataene for undersøkelsen tok jeg bruk av Atekst til å samle inn alle utgavene av papiravisene som er brukt i undersøkelsen. Jeg valgte å søke på begrepene «ytringsfrihet» og «hatefulle ytringer» hver for seg. Dette fordi disse begrepene trenger ikke nødvendigvis å bli brukt sammen i enhver diskusjon eller kontekst, og det gjør det enklere å separere disse to konseptene for analysen. Jeg begrensa søket også innen en tidsperiode fra 01.01.2020 til 06.07.2020, siden det er innenfor tidsrammen jeg har satt for undersøkelsen.

Videre etter å ha utelukket alle artikler som ikke er innenfor parameterne for undersøkelsen lastet jeg ned alle artiklene som inneholder ordet ytringsfrihet for hver avis, og laste ned alle artiklene som inneholder ordet hatefulle ytringer for hver avis. Dette gjorde jeg gjennom Retriver som er et av verktøyene som finnes på Atekst. Med Retriver kunne alle artiklene som er filtrert gjennom søke ord, mediatype, tidsrammen og aviser, bli samlet inn, organisert kronologisk og lastet ned til et felles dokument.

4.4.2 Organisering og redusering av data

For å redusere mengden data jeg var nødt til å analysere valgte jeg å søke opp ordet ytringsfrihet i dokumentet hvor jeg har alle artiklene med ytringsfrihet i seg fra en av avisene. Jeg kunne også starte i fra den eldste artikkelen, ta utsnitt i fra artikkelen hvor ordet ytringsfrihet er brukt og lime den inn i en tabell. Denne metoden for datareduisering brukte jeg for hver av avisene og for hver samling av artikler med ordet ytringsfrihet eller ordet hatefulle ytringer.

For å organisere dataene på en oversiktlig måte, valgte jeg å sortere de etter hvilken avis de er hentet ifra og sortere de videre inn i to tabeller en for ytringsfrihet og en for hatefulle ytringer. Dette gjorde jeg ved å trekke ut dataene som omhandler begrepet ytringsfrihet i en tabell og dataene som omhandler hatefulle ytringer i en annen tabell for hver av avisene. Tabellen har fire kolonner hvor den første er navnet på utdraget, den andre er selve utdraget, den tredje er for kodene jeg finner i utdragene og den fjerde er for å kategorisere kodene.

For å lett kunne finne tilbake til et utdrag, valgte jeg et system for å navngi hvert utdrag. Dette gjorde jeg ved å organisere tabellen kronologisk etter datoen som artiklene er publisert

(01.02.2020), etter rekkefølgen av artiklene (01.02.2020 ll) og etter i hvilken rekkefølge utdraget er hentet fra en artikkel (01.02.2020 ll c).

4.4.3 Koding

Koding av data vil si å ta et utdrag av en tekst, og beskrive det som blir sagt i utdraget gjennom et ord eller et uttrykk. Dette gjør man med all empirien, man tar ut relevante utdrag fra teksten, og gir det en kode. På denne måten står man igjen med en stor samling av koder som er generert induktivt, det vil si rett fra empirien, som er tekstnære koder (A.Tjora,2013,179).

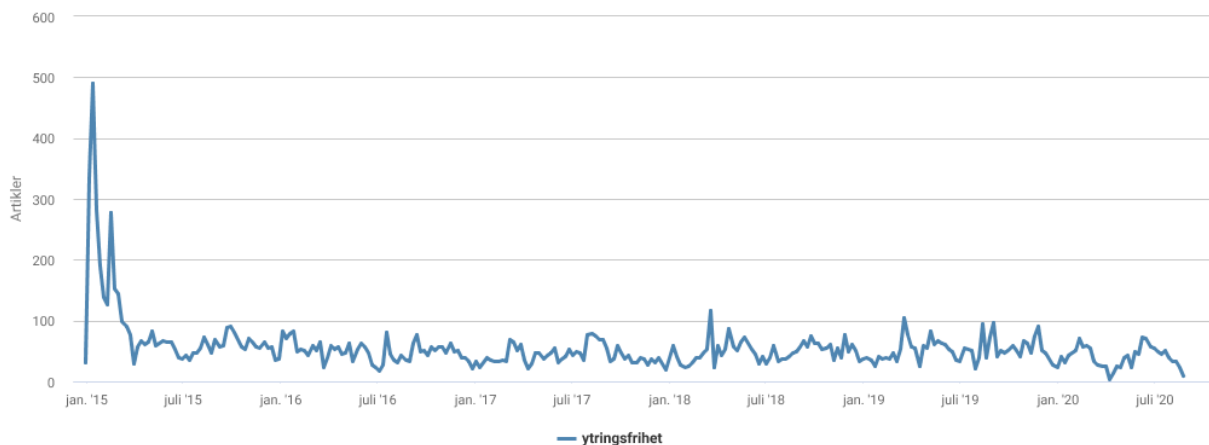
Det er viktig etter at man har samlet inn kodesettet at de er godt linket sammen med datautdragene man har hentet de fra. I min undersøkelse kommer jeg til å bruke tabellen min hvor jeg legger kodene sammen med utdragene sine, samt at jeg lager en ny tabell hvor alle kodene er samlet når jeg skal gå videre for å linke sammen og kategorisere kodene. I følge A. Tjora(2023,184) er dette kodestrukturert empiri, og som gjør det mulig for meg å gå videre i SDI-modellen hans.

4.4.4 Kategorisering

Kategoriseringen av data vil si å ta kodene som er hentet fra empirien, og sette dem sammen til grupper av koder. På dette stadiet av analysen ser jeg tilbake på problemstillingen for oppgaven «Hvordan blir grensa mellom loven om ytringsfrihet og loven om hatefulle ytringer framsatt i avisene?», og luker ut de kodene som ikke passer sammen med problemstillingen. Hensikten er å stå igjen med et fåtall av hovedtemaer som er både hentet fra selve empirien, men også er relevant for å besvare problemstillingen min (A. Tjora,2013,185-186). Etter å ha kategorisert dataene ser jeg på hovedtemaene, og kobler de sammen med teoriene jeg har presentert tidligere i oppgave. Dette vil jeg gå videre innpå ved selve analysedelen av oppgaven. Først en presentasjon av de dataene som er funnet i undersøkelsen for hver av avisene.

5.0 Empiri

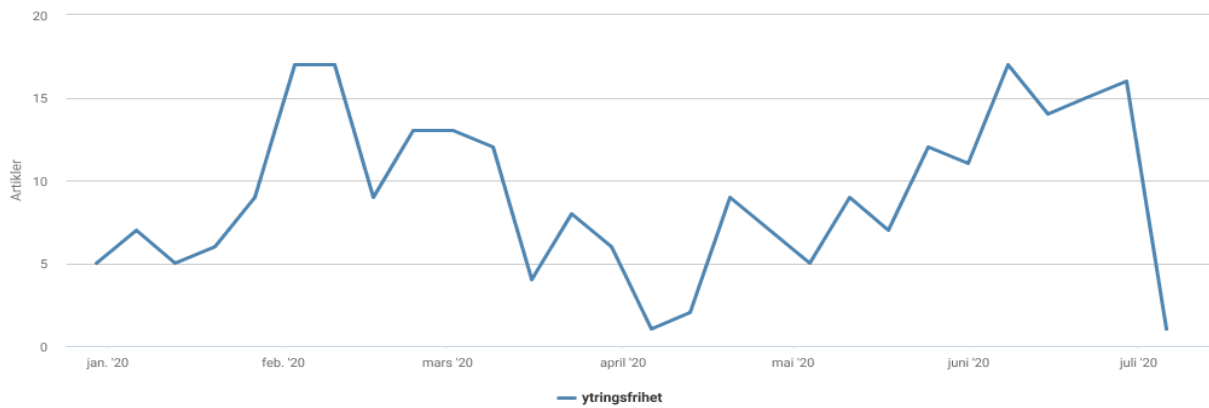
For den kvantitative delen av undersøkelsen valgte jeg å lage en tidsserie for mediedekningen av ytringsfriheten og en tidsserie for mediedekningen av hatefulle ytringer. For å få en ide over hvordan debatten rundt ytringsfrihet og hatefulle ytringer har utviklet seg i fra T. Colbjørnsen (2017) sin undersøkelse fram til tidsrammen for denne undersøkelse, er det to tidsserier fra 2015 til 2020, en for ytringsfrihet og en for hatefulle ytringer. Det visser at det har vært ingen flere kritiske punkter siden 2015, men i perioden 2018-2019 har det vært en økning av interesse om «ytringsfrihet», men den har dalt i første halvdel i 2020.

Figur 3 Dekning av ytringsfrihet fra perioden 01.15-07.20, ukentlige intervaller

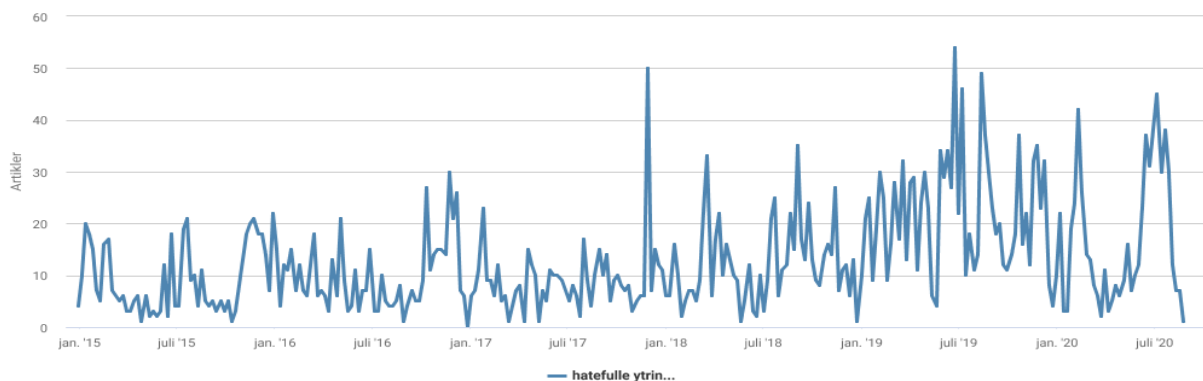
For å se på hvilke kritiske øyeblikk innenfor tidsrammen for denne undersøkelse. Bli bare de fem avisene for denne undersøkelse Aftenposten (AP), Klassekampen(KK), Verdens Gang(VG), Dagbladet (DB)og Vårt Land (VL) inkludert i tidsserien, for perioden mellom 01.01.2020 til 06.07.2020. I denne figuren ser vi at mest interesse for ytringsfrihet er i

perioden uke 6-7, hvor det var blant annet en høyesterettsdom om hatefulle ytringer i sosiale media og i perioden uke 24 hvor det var antirasistiske demonstrasjoner.

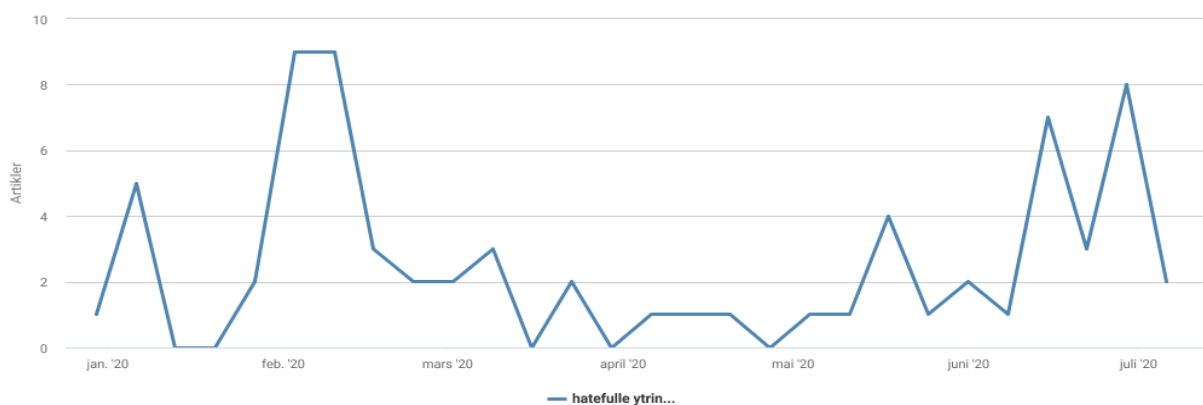
Figur 4 Dekning av ytringsfrihet hos AP,VG,DB,KK og VL i perioden 01.01.20-06.07.20, ukentlige intervaller

Jeg valgte å lage to tidsserier på samme vis for hatefulle ytringer, for å se hvilken trend «hatefulle ytringer» har hatt og om det er noen overlapp med trenden til «ytringsfrihet». Jeg valgte å ta med alle papiravisene i den første tidsserien, og jeg startet den også i fra 01.15-08.20 for å kunne gjøre en sammenligning. Det ser ikke ut som «hatefulle ytringer» hadde et kritisk punkt slik «ytringsfrihet» hadde det i 2015 med Charlie Hebdo. For «hatefulle ytringer» ser det ut til å være en stigende trend med en vekslende stor interesse i fra slutten av 2017 og utover.

Figur 5 Dekning av ytringsfrihet fra perioden 01.15-07.20, ukentlige intervaller

I den andre tidsserien om hatefulle ytringer er perimeterne de samme som får undersøkelsen. Dette gjør det mulig å se at i uke 6 og 7 er det høyere interesse for hatefulle ytringer blant annet på grunn av høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier og det samme gjelder for uke 27 angående en boikott kampanje mot Facebook. Her kan vi se at det er en overlapp mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet i perioden uke 6 og uke 7.

Figur 6 Dekning av hatefulle ytringer hos AP,VG,DB,KK og VL i perioden 01.01.20-06.07.20, ukentlige intervaller

For den kvalitative delen av undersøkelsen hentet jeg utklipp i fra papiraviser hentet i fra Retriever gjennom Atekst, som jeg kodet og kategoriserte etter SDI-metoden. Gjennom denne prosessen står jeg igjen med 7 hovedtemaer for ytringsfrihet og 6 hovedtemaer for hatefulle ytringer, som jeg skal presentere for hver avis. For ytringsfrihet har jeg hovedtemaene;

- Sosiale medier og ytringsfrihet på nett
- Ytringsfrihet som en verdi og rett
- Media og ytringsfriheten
- Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten
- Straff for ytringer og hatefulle ytringer
- Andre lands ytringsfrihet
- Trusler mot ytringsfriheten

For hatefulle ytringer kom jeg fram til disse hovedtemaene;

- Sosiale medier og hatefulle ytringer
- Tiltak mot hatefulle ytringer
- Hatefulle ytringer mot hvem
- Ytringsfrihet over hatefulle ytringer
- Hatefulle ytringer over ytringsfrihet
- Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet

5.1 Verdens Gang

VG hadde 28 artikler hvor begrepet ytringsfrihet var brukt som resulterte til 38 utdrag som jeg kodet. Etter kategoriseringen satt jeg igjen med 36 koder innenfor de ulike hovedtemaene hvor «ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten» hadde flest med 7 koder, og «andre lands ytringsfrihet» hadde minst med 3 koder.

Når det gjelder VG og hatefulle ytringer så hadde de 11 artikler som inneholdt det begrepet som gav 14 utdrag til koding. Dette gav meg 19 koder etter kategoriseringen hvor «Hatefulle ytringer mot hvem» hadde flest med 7 koder og «hatefulle ytringer over ytringsfrihet» hadde ingen koder. Videre skal jeg se nærmere på dataene jeg fant på de ulike kategoriene knyttet til VG.

5.1.1 Ytringsfriheten

VG setter søkelys på Facebook og Twitter når det gjelder sosiale medier, og det at de har en egen versjon av ytringsfriheten. Avisen er opptatt av at alle har retten til å ytre seg, hvor denne retten er garantert av grunnloven og at denne retten gjelder også friheten mot forhåndssensur. En fri presse og ytringsfrihet blir sett på som de viktigste prinsippene for demokratiet, men å tillate vold mot journalister gjør disse lovene meningsløse. Allikevel legger VG vekt på ytringsansvar, og det er ikke alltid sånn at en sak kun handler om ytringsfrihet. I VG blir Kina lagt mest vekt på som verstingen når det gjelder ytringsfrihet, og det er et ønske om at Norge skal legge press på Kina. Den største trusselen for ytringsfrihet er ifølge VG smittevernreglene som har berørt alle de norske frihetene bortsett fra ytringsfriheten.

5.1.1.1 Sosiale medier og ytringsfrihet på nett

Når VG omtaler sosiale medier så er det som regel Facebook og Twitter de henviser til. Disse to har sin egen versjon av ytringsfriheten, i stedet for å følge den amerikanske grunnloven. Når det gjelder hvem som er den største trusselen mot sosiale medier så er det Kina. Kina påstår at de ikke straffeforfølger de som bruker ytringsfriheten sin, men at folk har ansvar for det de publiserer på sosiale medier. Allikevel har kinesere blitt sensurert, og det har ført til en debatt om ytringsfrihet på sosiale medier i Kina.

5.1.1.2 Ytringsfrihet som en verdi og rett

Når det gjelder ytringsfriheten som en rett og verdi så har VG et større spekter av meninger. Det blir poengtert at folk har rett til ytringsfrihet og kunstnerisk utfoldelse. Det er fritt å ha meninger om det som er publisert i media. Man har rett til å skrive om eget liv. Alle har et krav om å bli hørt, og alles meninger betyr like mye. Til slutt blir grunnloven nevnt, hvor det blir presisert at grunnloven garanterer nordmenn ytringsfrihet og pressen pressefrihet, og at den forbyr forhåndssensur, selv mot hatefulle ytringer.

5.1.1.3 Media og ytringsfriheten

I VG blir det nevnt at ytringsfrihet og en fri presse er blant de viktigste prinsippene for demokratiet. Det er heller ikke fritt å skrive hva man vil, og det er journalister som bryter med Vær Varsom plakaten.

Allikevel er det fortsatt dødstrusler mot de som karikerer Muhammed etter Charlie Hebdo. Det blir også tillatt vold mot journalister, noe som gjør loven om ytringsfrihet poengløs. Her også blir Kina nevnt som blant de verste i verden på pressefrihet, og det er meninger om at Norge og verden må reagere på sensuren og ytringsnekten i Kina.

5.1.1.4 Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten

Det blir poengtert i VG at ved å bruke ytringsfriheten påtar du deg ytringsansvar. Det er også veldig mange som er opptatt med hva som ikke inngår eller handler om ytringsfriheten. Det å gi fra seg stemmemakt handler ikke om en vid ytringsfrihet, å fjerne avsnitt fra en bok handler ikke om ytringsfrihet, men sensasjonalisme, ytringsfriheten er ikke for å beskytte ukompliserte og harmløse ytringer, og en voldssak handler ikke lenger om sensur, ytringsfrihet og politiske vridninger.

5.1.1.5 Andre lands ytringsfrihet

Igjen har vi Kina i søkelyset til VG, hvor Kina ikke bare nekter sine egne borgere ytringsfrihet, men prøver å innskrenke ytringsfriheten i andre demokratiske land. Det blir nevnt at Norge driver forhandlinger om en frihandelsavtale med Kina, og at Norge kan bruke muligheten til å etterlyse forvunnede kinesere. Taiwan er et land med frie valg og ytringsfrihet, og blir nevnt som et mulig forbilde for Kina. Fotballspilleren Hakan Sükür påstår at den Tyrkiske presidenten Erdogan har tatt fra han retten til frihet, ytringsfrihet og muligheten for inntekt. De som er assosierte med Sükür har også havnet i finansielle problemer.

5.1.1.6 Trusler mot ytringsfriheten

Norge er ikke en autoritær stat, men med koronaen og smittevernloven har vi fått en forsmak av hva livet under et autoritært regime vil si. Vi har mistet forsamlingsretten og

bevegelsesfriheten, men beholdt ytringsfriheten. I autoritære stater er det ofte det motsatte med begrenset ytringsfrihet, men med forsamlingsrett og bevegelsesfrihet. Selv om ytringsfriheten fortsatt står sterk i Norge, så opplevde ei at å bruke ytringsfriheten til å skrive kronikker hindret hennes videre jobbmuligheter.

5.1.2 Hatefulle ytringer

Når det gjelder hatefulle ytringer i sosiale medier legger VG vekt på Høyesterettsdommen, som avklarte at hatefulle ytringer i sosiale medier skal bli dømt på samme vis som andre hatefulle ytringer. For å stoppe hatefulle ytringer er det i VG forslag om at skolene skal lære elevene om alvoret av hatefulle ytringer. VG legger vekt på diskriminering av muslimer, minoriteter og diskriminering basert på en persons seksuelle orientering og kjønnsidentitet. Når det gjelder forholdet mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer setter VG ytringsfriheten høyest, hvor fokuset er på at ytringsfriheten er et prinsipp.

5.2.1.1 Sosiale medier og hatefulle ytringer

I VG står det en del om rettsaker mot hatefulle ytringer som har havnet i Høyesterett. Det er for eksempel en ytring som ble lagt ut på ei Facebook-gruppe som ble dømt etter §185 loven mot hatefulle ytringer i Høyesterett. Allikevel påstår Facebook at de fjerner mesteparten av hatefulle ytringer på plattformen. Trump blir anklaget for å drive splitt og hersk, ved at han setter folk i ulike båser og dyrker fram motsetninger til folk ikke kan ha en ordentlig dialog lenger.

5.2.1.2 Tiltak mot hatefulle ytringer

Når det gjelder tiltak mot hatefulle ytringer blir det i VG fokusert en del på barn og skoleelever. Det er de som ønsker å bruke barna til å stoppe hatefulle ytringer, ved å sende de på kunnskapsreiser til konsentrasjonsleirene. Det er viktig å bekjempe rasisme i skolen, hvor

hatefulle ytringer blir sett på som vitser og rasistiske holdninger blir sett på som ignoranse. FN-sjefen oppfordrer til en bekjemping av hatefulle ytringer samtidig som bekjempelsen av covid-19. Han nevner at hatet setter mennesker opp mot hverandre etter etniske og religiøse skillelinjer. Regjeringen derimot har lagt fram handlingsplaner om integrering, mot hatefulle ytringer, radikalisering og voldelig ekstremisme.

5.2.1.3 Hatefulle ytringer mot hvem

Ifølge VG så er det diskriminering av muslimer, mot personers seksuelle orientering og kjønnsidentitet. Det er også diskriminering mot minoriteter og det er antisemittisme. Videre opplever skoleelever hatefulle ytringer og rasisme, men det virker som at alle blir diskriminert mot av alle.

5.2.1.4 Ytringsfrihet over hatefulle ytringer

I VG blir det nevnt at ytringsfriheten og forsamlingsfriheten er grunnleggende prinsipper for demokratiet. Politiske ytringer er også innenfor ytringsfriheten. Det å nekte noen å ytre seg er forhåndssensur, og å forhåndssensurere noen er forbudt av grunnloven. Til og med hatefulle ytringer kan ikke straffeforfølges før de er uttalt.

5.2 Dagbladet

Dagbladet hadde 39 artikler hvor begrepet ytringsfrihet var brukt som resulterte i 67 utdrag som jeg kodet. Etter kategoriseringen satt jeg igjen med 71 koder innenfor de ulike

hovedtemaene hvor «Ytringsfrihet som en verdi og rett» hadde flest med 16 koder, og «Sosiale medier og ytringsfrihet på nett» hadde minst med 2 koder.

Når det gjelder Dagbladet og hatefulle ytringer så hadde de 7 artikler som inneholdt det begrepet som gav 13 utdrag til koding. Dette gav meg 29 koder etter kategoriseringen hvor «Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet» hadde flest med 8 koder og «Ytringsfrihet over hatefulle ytringer» hadde minst med 1 kode. Videre skal jeg se nærmere på empirien jeg fant på de ulike kategoriene knyttet til Dagbladet.

5.2.1 Ytringsfriheten

Når det gjelder ytringsfrihet og sosiale medier legger Dagbladet vekt på Donald Trump og Twitter sin feide over ytringsfriheten. I Dagbladet blir ytringsfrihet ikke bare diskutert som et prinsipp, men noe som aktivt må vernes om i likhet med andre demokratiske verdier. Når det gjelder media blir feiden mellom Kina og Jyllandsposten vektlagt, denne feiden handler om en karikatur i Jyllands-Posten av det kinesiske flagget med covid-19 viruset. Dagbladet tar også fram den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) som har en strengere rettspraksis enn Norge når det gjelder hatefulle ytringer, eksempelvis regner EMD holocaustfornektelse som en hatefull ytring, mens Norge ikke gjør det. Dagbladet tar opp mangelen på ytringsfrihet i arbeidslivet, frykten for å stå fram som eks-muslim og frykten for at voldelige rasister kan bli sett på som martyrer for ytringsfriheten. Kina blir også av Dagbladet sett på som den verste i verden når det gjelder ytringsfrihet, og det er en enighet om å stoppe Kina fra å drive sensur i vestlige land. I Dagbladet blir det også tatt opp viktigheten av å ikke la de ekstreme på venstresiden bestemme hva som er rasistisk og hvem som får lov til å demonstrere.

5.2.1.1 Sosiale medier og ytringsfrihet på nett

Dagbladet er mer opptatt av Trump på sosiale medier enn Kina. Twitter og Trump har en feide over det Trump kaller innblanding i presidentvalget 2020. Twitter beskylder Trump i å spre «fake news», mens Trump sier at Twitter knebler ytringsfriheten og han akter å stoppe Twitter. Trump tjente på å bruke sosiale medier i forrige presidentvalg, og en stenging av sosiale medier ville uansett ha gått imot den amerikanske grunnloven.

5.2.1.2 Ytringsfrihet som en verdi og rett

Ytringsfriheten er et grunnleggende prinsipp for demokratiet. Ytringsfriheten inkluderer retten til å søke, motta og formidle informasjon og ideer av alle slag. Det er viktig å lære ungdommer om religions- og ytringsfrihet uansett tro. Vi må verne om og ikke ta for gitt religionsfrihet, ytringsfrihet og likestilling. Vernet om demokratiet vårt, ytringsfriheten, økonomien og naturressurser burde være førende. Retten til ytringsfrihet og å være annerledes er grunnleggende verdier i Norge. Man har også rett til å skrive om eget liv, og kommunale ansatte har også ytringsfrihet.

Dagbladet er veldig opptatt av kunst og kultur, og spesielt om kunstnerisk frihet. De har også med historien til kulturminister Raja. Hvor han forteller at han tidligere var imot norske verdier som ytringsfrihet og likestilling, kom fra et konservativt muslimsk hjem uten likestilling, og for straff av homofile. Han debatterte for konservative muslimske ideer, men en professor i fra jusstudiene endret synet hans på ytringsfrihet. Han mener at kulturpolitikken skal bygge på ytringsfrihet og toleranse. Kunstnerisk frihet og ytringsfrihet hører tett sammen, og kunsten skal ikke detaljstyres av politikere. Disse rettighetene handler ikke bare om å ha retten til å uttale seg om det man vil, men muligheten til det. Her er det imidlertid uenigheter, det blir understreket at Raja ikke er noen ekspert på ytringsfrihet, med tanke på hvor nylig han innså verdien av ytringsfriheten. Videre menes det at sponing av staten har ingenting med hvorvidt noen har ytringsfrihet og kunstnerisk frihet. Det blir ikke godtatt at ytringsfrihet og kunstneriske frihet skal bli redusert til et spørsmål om statsstøtte. Den frie kunsten handler om demokrati og ytringsfrihet. Noen andre mener kunstverk fra fortiden er beskyttet av ytringsfriheten, men at fjerning av statuer ikke er sensur.

5.2.1.3 Media og ytringsfriheten

Når det gjelder Dagbladet om spørsmålet rundt media og ytringsfrihet blir det poengtert at journalistene sin ytringsfrihet er videre enn andres, de har også en rekke privilegier og tilgang til Stortinget.

Jyllands-Posten publiserte en karikatur av det kinesiske flagget med covid-19 viruset. Noe som skapte reaksjoner fra Kina som krevde en unnskyldning. Noen er enige med Kina, og

mener journalister bruker ytringsfriheten til å unngå moralsk ansvar. Kina selv mener det er en fornærmelse mot Kina, og at tegningen krysser enhver etisk grense for ytringsfriheten. Jyllands-Posten ønsker ikke å ta noe ansvar, og står på sin rett til å karikere det de vil.

5.2.1.4 Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten

I Dagbladet blir den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) tatt opp, EMD er overlagte det norske rettssystemet. Derfor kan saker fra norsk høyesterett ankes til EMD, og dommer fra EMD kan bli bukt som rettspraksis innenfor de norske domstolene. I Dagbladet blir en dom hvor EMD mener at holocaust fornektelse ikke er vernet av grunnloven nevnt. Dette gjør det mulig for norske dommere å dømme folk for holocaust fornektelse ved å henvise til EMD sin rettspraksis. Det blir også påstått at EMD reagerer på at folk bruker ytringsfriheten til å forsvare rasistiske ytringer.

Andre spørsmål blir også nevnt i Dagbladet knyttet til ytringsfrihet, sånn som ytringsfriheten i forhold til debatten om klimaendringer, vernet av ytringsfrihet og krenkelse av privatlivets fred, hvordan vi kan tolerere de som er imot våre verdier, frykten for å stille spørsmål, og frykten for å bli gjenkjent.

5.2.1.5 Straff for ytringer og hatefulle ytringer

I Dagbladet blir den manglende kulturen for ytringsfrihet og demokrati i arbeidslivet tatt opp, hvor det er tilfeller av personer som får bøter for å ytre seg i mediene. Dette hører ikke hjemme i et demokrati og gir et dårlig klima for ytringsfriheten. Helsepersonell har også blitt bedt om å trekke tilbake kritikk av håndteringen av korona. Det har også blitt gjort alvorlig anslag mot lærernes ytringsfrihet i Sandefjord. Det blir stilt spørsmål om vi kan akseptere at demokratiet ikke skal gjelde når man er på jobb, uten ytringsfrihet og medbestemmelsesrett. Ikke bare arbeidstakere klager på manglende demokrati, tobakksindustrien mener de blir stengt ute fra demokratiet og ytringsfriheten.

Fra det kulturminister Raja forteller om å gå fra konservativ muslim til en tilhenger av ytringsfrihet og likestilling kan det virke som at det er lett for unge muslimer å stå fram med sine egne meninger i Norge. For ei som har stått frem som lesbisk og eks-muslim blir det fortalt en annen historie. Hun stiller spørsmål om man kan være uenig med Allah uten å risikere sjikane og mord, og påstår at unge muslimer ikke tør å ytre seg om at de ikke tror på

Allah. Videre stiller hun spørsmål om hvem det er som bestemmer hva som er en god muslim, og om ytringsfriheten ikke gjelder for alle. Hun håper på en saklig debatt rundt Islam uten at ikke-troende blir stemplet som islamofober eller rasister.

Andre er derimot bekymret for at reelle rasister skal vinne kampen om ytringsfriheten. Her blir det advart at voldelige rasistiske grupper undertrykker andres ytringsfrihet, men at forbudet mot rasistiske ytringer har snudd kampen mot rasisme til en kamp mot ytringsfrihet, hvor rasistene ender opp på den populære siden. Så om venstresiden ikke kan forsvare ytringsfriheten på et prinsipielt grunnlag så vil det senere bli brukt imot dem når andre truer deres ytringsfrihet.

5.2.1.6 Andre lands ytringsfrihet

Når det gjelder ytringsfriheten i andre land så er det Kina sin undertrykkelse av ytringsfriheten i vestlige land Dagbladet er opptatt av. Det har blitt observert at Kina har blitt mindre villige til å ta kritikk av ytringsfriheten og behandlingen av minoriteter, etter hvert som de har blitt mektigere. De har derimot lagt mer press på de som kritiserer dem angående ytringsfriheten, overvåkingen og tvangstiltak mot minoritetsgruppen uigurene. Deriblant har de gått mot Jyllands-Posten, men flere har tatt Jyllands-Posten til forsvar. Kina kan ikke begrense frie ytringer fra andre lands aviser, vi kan ikke tillatte at Kina bedriver sensur utenfor Kina. Allikevel har Norge gått langt i å akseptere Kinas territoriale krav, og kjerneinteresser, for å få på plass en handelsavtale.

5.2.1.7 Trusler mot ytringsfriheten

I Dagbladet sin dekning av kunstnerisk frihet og ytringsfrihet kommer det fram at det er politikere og partier som ikke er imot å sensurere kunst. FRP blir nevnt som noen som er villige til å sensurere provoserende kunst. Det blir også nevnt at statsministeren enda ikke har unnskyldt seg om Wara-saken, og er mer opptatt av eget image enn å kjempe for ytringsfrihet.

Når det gjelder demonstrasjonene som ble holdt etter George Floyd saken, ble det diskutert om grupper som Sian fikk lov til å holde sine egne demonstrasjoner. Det var et ønske om å forhåndssensurere dem. I Dagbladet kommer det fram at det er faktisk ulovlig å bedrive forhåndssensur. Forslaget blir ansett som en innskrenking av ytringsfriheten og

forsamlingsfriheten, som er essensielle for demokratiet. Det blir påpekt at folk krever ytringsfrihet for seg selv, men ønsker å nekte den til andre. Problemet med at flere utvikler selvsensur på områder som såkalte antirasister synes er kontroversielle blir nevnt. Derfor kan man ikke forby ytringer etter hva venstreekstremister mener er rasistisk. Ytringsfriheten er truet når de ekstreme får definere hva som er rasistisk og hvem som får demonstrere.

5.2.2 Hatefulle Ytringer

Når det gjelder hatefulle ytringer på sosiale medier tar Dagbladet også opp Høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, og det ser ut som terskelen for hatefulle ytringer i Norge er lavere. I Dagbladet er det ønske om å bruke denne dommen til å bekjempe rasisme og ekstremisme, og at dommen er positivt for demokratiet. Dagbladet nevner LBHTI, minoritetsgrupper og politikere som grupper utsatte for hatefulle ytringer, hvor etniske og religiøse minoriteter opplever det meste av hatkriminaliteten. Dagbladet nevner at å demonstrere er en allmenn rett, og ikke et politisk redskap for diskriminering. Det er allikevel i Dagbladet mot at ytringsfrihet er overlatt alle andre lover, de mener hatefulle ytringer skader demokratiet og andres ytringsfrihet, og å forby slike ytringer bryter ikke med ytringsfriheten. Når det gjelder grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet, blir det i Dagbladet lagt vekt på at befolkningens oppfattelse av grensen mellom de to er annerledes enn domstolene.

5.2.2.1 Sosiale medier og hatefulle ytringer

Når det gjelder Dagbladets dekning av hatefulle ytringer i sosiale medier så har fokuset vært på høyesterettsdommene. Høyesterett fastslo at hatefulle ytringer som er lagt ut på sosiale medier er like tellende som hatefulle ytringer sagt i den virkelige verden. Dommene har lagt en presedens, og det er personer som håper at disse dommene vil endre debattene på sosiale medier. I Norge har det vært en høy terskel for hatefulle ytringer, men rettspraksisen har gått mot en lavere terskel for det som er ytret i sosiale medier. Angående pandemien har de som tilhører LHBTI opplevd hatefulle ytringer hvor de får skylden for pandemien.

5.2.2.2 Tiltak mot hatefulle ytringer

I den offentlige debatten er det også de som ønsker å bruke høyesterettsdommene angående hatefulle ytringer i sosiale medier for å bekjempe rasisme og ekstremisme. De mener dommene er positivt for demokratiet, og at dommene signaliserer at samfunnet bryr seg om minoriteter. Om EMD blir det påstått at saker som er anket om rasistiske og hatefulle ytringer blir avvist, og at EMD ser på selve anken som misbruk av artikkel 10 om ytringsfrihet.

Når det gjelder politiet sine tiltak mot hatefulle ytringer så har de en Hatkrim-gruppe med en styrket nettpatrulje som driver med forebygging mot hatefulle ytringer. Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer er blant annet en holdningskampanje kalt Stopp Hatprat.

5.2.2.3 Hatefulle ytringer mot hvem

Når det gjelder hvem som i Dagbladet blir trukket fram som utsatt for hatefulle ytringer så er det LHBTI, minoritetsgrupper og politikere som blir nevnt. Ifølge regjeringen så skjer mesteparten av hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot etniske og religiøse minoriteter.

Politikere står også fram i Dagbladet og forteller om hvordan politikere blir utsatt for hatefulle ytringer, sjikane og trusler, og at det får de til å trekke seg unna samfunnsdebatten. Eksempler på dette i Dagbladet er Sumaya Jirde Ali og Trine Skei Grande.

5.2.2.4 Ytringsfrihet over hatefulle ytringer

I Dagbladet er det fremmet at retten til å demonstrere, som kun er muliggjort av at man har ytringsfrihet og forsamlingsfrihet, trumfer over smittevernregler. Dette er en allmenn rettighet, og er ikke noe politikere kan bruke som et redskap til diskriminering. Å tillate noen å demonstrere og ikke andre av frykt over hva som vil bli ytret er forhåndssensur.

5.2.2.5 Hatefulle ytringer over ytringsfrihet

I Dagbladet er det innskrivere som mener at ytringsfriheten ikke trumfer alt annet. Fra deres perspektiv er offentlig debatt full av hat og sjikane, og at disse hatefulle utsagnene skader andre personers ytringsfrihet. De mener at hatefulle ytringer ikke har noe med vernet av

ytringsfriheten, og at inngrep i ytringsfrihetene ikke bryter med menneskerettighetene. EMD artikkel 10 er et eksempel hvor det å verne andres omdømme og rettigheter kan vektlegges over ytringsfriheten. PST mener at hatefulle ytringer skader demokratiet, og at det er derfor en sikkerhetstrussel. Det er også de som mener at loven om hatefulle ytringer bare angår de på ytre høyre fløy. De mener at folk skal kunne argumentere uten bruk av hatefulle ytringer.

5.2.2.6 Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet

I Dagbladet så er det noen som mener at folk sin forståelse av ytringsfriheten og hatefulle ytringer er ganske ulikt domstolenes definisjon. Det er mange som tror at de har full ytringsfrihet, eller at ytringer postet på lukkede grupper på sosiale medier ikke teller som en offentlig ytring. Høyesterett slo allikevel fast at alt postet på nettet gjelder som offentlig, og at ytringsfriheten verner ikke hat og rasisme og spredningen av hatefulle ytringer. Det er også en forvirring om loven om hatefulle ytringer begrenser ytringer mot grupper og/eller individer.

5.3 Vårt Land

Vårt Land hadde 29 artikler hvor begrepet ytringsfrihet var brukt som resulterte til 50 utdrag som jeg kodet. Etter kategoriseringen satt jeg igjen med 50 koder innenfor de ulike hovedtemaene hvor «Andre lands ytringsfrihet» hadde flest med 12 koder, og «Sosiale medier og ytringsfrihet» hadde minst med 4 koder.

Når det gjelder Vårt Land og hatefulle ytringer så hadde de 15 artikler som inneholdt det begrepet som gav 27 utdrag til koding. Dette gav meg 36 koder etter kategoriseringen hvor «Sosiale medier og hatefulle ytringer» hadde flest med 13 koder og «Ytringsfrihet over hatefulle ytringer» og «Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet» hadde minst med 1 kode vær. Videre skal jeg se nærmere på empirien jeg fant på de ulike kategoriene knyttet til Vårt Land.

5.3.1 Ytringsfriheten

Vårt Land tar opp at sosiale medier har endret samfunnsdebatten på godt og vondt, ved å senke terskelen for å ytre seg, men det har også ført til en mangel på folkeskikk og netthets. De tar opp kulturminister Raja som et eksempel på en mann som gikk fra å være imot verdier som ytringsfrihet og likestilling til en forkjemper for disse verdiene, som demonstrerer hvor sterkt disse verdiene sitter i det norske samfunnet. Vårt Land tar fram Julian Assange grunnleggeren av WikiLeaks, og setter dermed søkelyset på hvor farlig det er hvis USA og andre land får aksept til å fengsle utenlandske journalister. Vårt Land skriver også om en ny ytringsfrihetskommisjon som skal se på vilkårene for ytringsfriheten i dagens Norge, hvor de skal se på hatefulle ytringer, sosiale medier og «fake news». I Vårt Land står det om hvordan fatwaen mot Salman Rushdie og attentatet mot Charlie Hebdo har påvirket debatten om ytringsfriheten, toleranse og multikulturisme. Vårt Land legger vekt på hvordan Kina har presset ytringsfriheten i land utenfor Vesten, hvor handel med Kina presser land i en mer autoritær retning bort fra ytrings- og forsamlingsfrihet. Frp Nordland er i Vårt Land bekymret over at den gjeldende politikken kan føre til «svenske tilstander» med mer kriminalitet og splittelse, mindre ytringsfrihet og trygghet.

5.3.1.1 Sosiale medier og ytringsfrihet på nett

Vårt land nevner også dommen i fra Høyesterett hvor ei kvinne ble dømt for å ha ytret en hatefull ytring på Facebook. Det nevnes at sosiale medier har endret samfunnsdebatten på godt og ondt. Terskelen for å ytre seg er lavere, og det er et framskritt for ytringsfriheten. Allikevel så er det mye netthets og mangel på folkeskikk, og det er bekymring for at demokratiet skal ofres på ytringsfrihetens alter. Facebook er gjennomgående når det gjelder sosiale medier og ytringsfrihet. De har blitt bedt om å stoppe hatprat og «fake news», men Facebook hevder at det bryter ed deres prinsipp om ytringsfrihet.

5.3.1.2 Ytringsfrihet som en verdi og rett

Også i Vårt Land blir intervjuet til kulturminister Raja nevnt. Hvor han forteller at han gikk fra konservativ muslim og motstander av ytringsfrihet og likestilling, til forkjemper for ytringsfrihet og likestilling. Andre forteller om hvordan de har vokst opp med mangel på

ytringsfrihet. Hvordan de lever av ytringsfriheten, og å være fri til å skrive uten å tenke seg om. Hvordan ytringsfriheten gjelder for alle, for kritikerne og de kritiserte.

Vårt Land har også publisert en del om demonstrasjonene mot rasisme og demonstrasjoner for ytringsfrihet. De som demonstrer for ytringsfriheten gjør det for å forsikre seg om retten til våpen som de mener er den eneste garantien for deres ytringsfrihet. De demonstrerer også for å forsikre seg om at de har forsamlingsretten. Når det gjelder demonstrasjonene mot rasisme så var det flere som var enig i at retten til å demonstrere trumfer smittevern hensynene.

5.3.1.3 Media og ytringsfriheten

Når det gjelder Vårt Land og ytringsfriheten knyttet til media nevner de Assange og WikiLeaks. Julian Assange som er grunnleggeren av WikiLeaks, er i fare for å bli sendt til USA hvor han risikerer livstid i fengsel. Assange står fast på at han er journalist og beskyttet av ytringsfriheten. Han henviser også til at lekkasjene er med på å belyse urett som blir gjemt unna med hemmelighetsstempel, blant annet urett fra den amerikanske hæren. En annen person som blir nevnt i Vårt Land er Fjordman en høyre-ekstrem blogger som fikk støtte av Fritt Ord til å skrive en bok hvor han forsvaret seg mot beskyldninger om å inspirere Anders Behring Breivik.

Human Rights Service (HRS) og Rita Karlsen ble dømt for å ta et bilde av noen og så å bruke det i en artikkel uten samtykke. Noen mener det kan ligge politiske grunner bak dommen, og at det har store konsekvenser for pressefriheten hvis det blir gjeldende rett å måtte få samtykke hos alle som kommer i media. I en annen sak vart en TV-kanal dømt for å gjengi sensitive opplysninger uten samtykke, hvor retten fastslo at kanalen tjente på å ha med slike historier for å få donasjoner fra seere. Kanalen mente de ikke hadde noen grunn til å tro at omtalen trengte samtykke og at det falt innenfor ytringsfriheten.

Charlie Hebdo blir også nevnt som noe som har betydd mye for debatten rundt ytringsfrihet. Hendelsen har vist alvorret i å bedrive maktkritikk av en makt som er mer opptatt av makt en rett. Derfor kan man ikke ta ytringsfriheten for gitt

5.3.1.4 Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten

I Vårt Land står det om den nye ytringsfrihetskommisjonen. I den nye ytringsfrihetskommisjonen skal de kartlegge for de nye vilkårene for ytringsfriheten, ettersom muligheten for å ytre seg og å motta informasjon har endret seg drastisk de siste 20 årene.

Blant annet skal de se på «fake news», hatefulle ytringer og ytringsfrihet under press.

Det er ikke bare ytringsfrihetskommisjonen som stiller spørsmål rundt ytringsfriheten. Hvor høyt skal ytringsfriheten vektlegges, og hvilken grad trumfer den andre hensyn. Det er også mulig å kneble andres ytringer og holde seg innenfor loven. Noen vil si at en av ytringsfrihetens grenser går ved hva som er lov å si om et emne og hva en kan si om en person.

Andre spørsmål angående ytringsfriheten er hvorvidt ytringsfriheten også gjelder retten til å få en plattform å ytre seg på. Staten skal tilrettelegge for kommunikasjonskanaler, såkalt ytringsinfrastruktur, allikevel har aviser, tv-kanaler og sosiale plattformer rett og plikt til å moderere hva som ytres på deres plattform. Noen mener at påstand må møte påstand, og da er det uheldig om påstander ikke får lov til å komme fram i den offentlige debatten. Andre mener at siden vi har et kunnskapssamfunn og fagmiljøer til å finne sannheten så er det ikke lenger nødvendig å debattere usanne påstander.

5.3.1.5 Straff for ytringer og hatefulle ytringer

Vårt Land skriver om Salman Rushdie saken, hvor forfatteren Rushdie fikk en fatwa mot seg for boken «Satanistiske vers». Fatwaen resulterte i et drapsforsøk på Rushdies norske forlegger, og hele saken endret debatten om multikulturisme, toleranse og ytringsfrihet verden over. I nyere tid har vi Charlie Hebdo som Vårt Land også nevner hvor de som overlevde lever under politibeskyttelse. Dette visser konsekvensene av å utøve sine friheter i et åpent demokrati hvor ekstreme motkrefter kan angripe med vold.

Det er derfor også de som ser det bedre tjent å begrense ytringsfriheten for å forebygge mot hat. Deres argument er at hatefulle ytringer innskrenker ytringsfriheten til de som blir utsatt for hatet, men konsekvensene av en slik lov er at den kan brukes mot de man ønsker å beskytte. Innskrenkning av demokratiet, menneskerettighetene og ytringsfriheten rammer også religiøse minoriteter, og ikke bare de som sprer hat mot disse minoritetene. Også i universitetene har akademikere opplevd å få sin akademiske frihet og ytringsfrihet presset.

Universitetene har likeverd og likestilling som en del av sitt verdigrunnlag, og de som dermed utfordrer disse prinsippene føler sin ytringsfrihet presset.

5.3.1.6 Andre lands ytringsfrihet

Vårt land skriver også om Kina, men fokuserer mer på hvordan Kina oppfører seg mot ikke-vestlige land. Kina er interessert i å fremme sin samfunnsstruktur for å lettere kunne drive handel. Dette gjør at faglige rettigheter, ytringsfrihet og forsamlingsfrihet må vike unna for å drive handel med Kina. Dette er ikke bra for muslimske land som allerede har problemer med religionsfrihet, ytringsfrihet og andre menneskerettigheter. Heller ikke for afrikanske land hvor utdanning, demokrati og ytringsfrihet kan være den eneste redningen vekk fra fattigdommen.

Selv i demokratiske land blir det i Vårt Land skrevet om problemer for demokratiet. For eksempel Israel som er et sekulært og demokratisk land, har opplevd en synkende motstand til sensur fra myndighetene, og en lavere støtte til organisasjons- og ytringsfrihet. I USA har det vært demonstrasjoner for å garantere ytringsfriheten og retten til å bære våpen. Mange amerikanere føler uro, usikkerhet og mistenksomhet, og landet er fortsatt ganske polarisert. Det hjelper heller ikke at Trump har prøvd å stoppe bokutgivelser som er sensur og et angrep på ytringsfriheten.

Det er også en frykt for at allerede autoritære land og ledere skal utnytte pandemien til å øke overvåkingen, innskrenke ytrings- og forsamlingsfriheten og andre menneskerettigheter. Slike eksempler vil være Erdogan som har drevet Tyrkia i en udemokratisk retning, hvor han allerede har innskrenket ytringsfriheten og menneskerettighetene. Et annet eksempel er Putin som har holdt på populariteten og makten, mens han samtidig systematisk knebler ytringsfriheten og opposisjonen. Vest-Sahara blir også nevnt, som er et land og folk okkupert av Marokko siden 1975. Hvor det er restriksjoner på både forsamlings- og ytringsfriheten, og hvor marokkanske myndigheter slår ned på protester.

5.3.1.7 Trusler mot ytringsfriheten

I Vårt Land står det om Frp Nordland som vil ha en slutt på politikk som ikke gagnar Norge. De påstår at gjeldende politikk har ført til mer kriminalitet, sosial uro, økonomiske problemer,

splittelse og svekket ytringsfrihet og trygghet. Med andre ord er de redd for det Frp kaller «svenske tilstander».

Det er også de som protesterer mot stengte kirker og krever at det er mulig å dra på gudstjeneste. De mener at stengte kirker truer ytrings- og religionsfriheten. En annen trussel er at det i Norge blir dannet små miljøer av eliter innenfor blant annet næringslivet. Disse små miljøene gjør det vanskelig for de inne i miljøene å fremme kritikk eller å ytre seg mot andre i miljøet.

5.3.2 Hatefulle Ytringer

Vårt Land tar også opp Høyesterettssaken om hatefulle ytringer i sosiale medier, men legger også vekt på Facebook som den plattformen hvor det er mest hatefulle ytringer. Når det gjelder tiltak mot hatefulle ytringer er det noen som håper på mer oppmerksomhet rundt strukturell rasisme, og andre som mener at ulike former for rasisme trenger ulike tiltak. Vårt Land legger vekt på hatefulle ytringer mot politikere, men de nevner også hat mot innvandrere fra Midtøsten, jøder, kvinner og medlemmer av LGBT. Vårt Land legger vekt mot hvor ødeleggende hatefulle ytringer er for ytringsfriheten og nettdebatten, hvor samfunnet blir polarisert og at personer knebler hverandre gjennom en full ytringsfrihet.

5.3.2.1 Sosiale medier og hatefulle ytringer

Vårt Land skriver også om Høyesterettssaken hvor Samaya Jirde Ali ble hetset av en gruppe på Facebook, som førte til at hun trakk seg fra offentligheten. Blant annet ei kvinne ble dømt for å drive sjikane, Høyesterett konkluderte med at ytringen ikke var politisk og dermed ikke beskyttet av ytringsfriheten. Dette gir en presedens i Norge hvor det er klart at ytringer på sosiale medier blir regnet som offentlige. Siden internett har gjort det enklere å ytre seg så er det også mange som bruker dette til trolling, det vil si å provosere fram reaksjoner fra folk. Enkelte tar det for langt når de tyr til trusler, hat og sjikane. Derfor håper noen at høyesterettsdommene vil føre til at flere bruker folkeskikk når de poster på nettet, og at nettdebattene blir mer modererte.

Facebook blir i Vårt Land og av de andre avisene tatt frem som stedet hvor det er mest hatefulle ytringer på sosiale medier. Det er mange som nå oppfordrer til en boikott av

Facebook for å få de til å stoppe å være en plattform for hatefulle ytringer, og «fake news», men Facebook hevder dette vil bryte med ytringsfrihetsprinsippet deres. Allikevel har Facebook kommet med nye retningslinjer angående hatefulle ytringer, og vil nå blant annet avmerke hatefulle ytringer fra politikere. Det er heller ikke lov for annonsører å påstå at en gruppe mennesker er trusler mot andre gruppers helse eller sikkerhet. En hendelse på «streaming» nettsiden Twitch, hvor en mann skal ha kommet med hatefulle ytringer mot kvinner og jøder, mens han filmet et angrep.

5.3.2.2 Tiltak mot hatefulle ytringer

Ytringsfrihetskommisjonen, som ble nevnt i delen om ytringsfrihet, skal i tillegg til å kartlegge ytringsfrihetens vilkår i dag også komme frem til tiltak mot hatefulle ytringer og fake news. Tiltakene skal fremme en bredere deltagelse i samfunnsdebatten og motvirke hatefulle ytringer på sosiale media

Noen håper at pandemien vil få folk til å oppdage de rasistiske strukturene i samfunnet, men tenker pandemien kan føre til å styrke nasjonalistiske strømminger, konspirasjoner og hverdags-rasisme. Noen snakker om ulikhetene mellom antisemittisme og rasisme, og viktigheten med å finne ulike tiltak mot ulike former for rasisme. Andre mener at hatefulle ytringer må slås ned på, for blant annet å stoppe økende hets mot homofile og tilbakeslag av homofiles rettigheter i flere land.

5.3.2.3 Hatefulle ytringer mot hvem

I Vårt land så nevner de flere grupper som blir utsatt for hatefulle ytringer. Blant de mest utsatte er politikere. Da spesielt unge politikere som er opptatte av miljø, innvandring og avgiftspolitik. Topp-politikerne slipper heller ikke unna dødstrusler og angrep. Det gjør heller ikke andre myndighetspersoner som også opplever hat, sjikane og trusler

Utenom politikere, så er det hatefulle ytringer mot arabiske og tyrkiske innvandrere. Jøder, kvinner og homofile opplever også hatefulle ytringer. I tillegg til homofile opplever også LHBT-vennlige kirker opplever også å få hatefulle ytringer mot seg. Gravplassene er heller ikke trygge for hatefulle ytringer da noen hadde vandalisert enn grav.

5.3.2.4 Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet

I Vårt Land så er det mye lagt vekt på hvor ødeleggende hatefulle ytringer er for ytringsfriheten og nettdebatter. Der er også en frykt for at det kommer til å polarisere det norske samfunnet, og at full ytringsfriheten skader demokratiet ved at den tillater folk å kneble hverandre.

5.4 Aftenposten

Aftenposten hadde 74 artikler hvor begrepet ytringsfrihet var brukt som resulterte i 99 utdrag som jeg kodet. Etter kategoriseringen satt jeg igjen med 112 koder innenfor de ulike hovedtemaene hvor «Ytringsfrihet som en verdi og rett» hadde flest med 24 koder, og «Straff for ytringer og hatefulle ytringer» hadde minst med 8 koder.

Når det gjelder Aftenposten og hatefulle ytringer så hadde de 19 artikler som inneholdt det begrepet som ga 37 utdrag til koding. Dette ga meg 44 koder etter kategoriseringen hvor «Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet» hadde flest med 10 koder og «hatefulle ytringer over ytringsfrihet» hadde minst med 3 koder. Videre skal jeg se nærmere på empirien jeg fant på de ulike kategoriene knyttet til Aftenposten.

5.4.1 Ytringsfriheten

Aftenposten er generelt positiv over effekten sosiale medier har hatt på ytringsfriheten, terskelen for å ytre seg er lavere, politikere og vanlige personer kan kontakte hverandre direkte uten media, men sosiale medier har også forverret den norske ytringskulturen. I Aftenposten kommer fram at det er bedre å bruke ytringsfriheten mer aktivt enn å begrense den om man ønsker en bedre ytringskultur, og uten ytringsfrihet hadde det ikke vært mulig for de svake å stå opp mot de sterke. Aftenposten tar opp karikaturkrisen og Charlie Hebdo, hvor ytringsfriheten har blitt påvirket i ettertid selv om det var mange som sto opp for ytringsfriheten. I Aftenposten er det ønsket om en sterkere ytringskultur hvor personer tåler å bli utfordret og motsagt i en debatt, mens andre mener at en for hard ytringskultur fører til at personer ikke våger å delta. Aftenposten tar opp bruken av skjulte sanksjoner i arbeidslivet,

og sanksjoner mot forfattere igjennom Æresretten. Aftenposten tar også opp Kina, og hvordan de har kommet med trusler mot Sverige, etter at en svensk ytringsfrihetsorganisasjon PEN gav en pris til en svensk-kinesisk forlegger fengslet i Kina. Aftenposten tar også opp dilemmaet mellom smittevern og retten til å demonstrere, hvor smittevernreglene har begrenset de fleste grunnlovfestede rettighetene i Norge bortsett fra ytringsfriheten.

5.4.1.1 Sosiale medier og ytringsfrihet på nett

I Aftenposten er det en generell positiv holdning til sosiale medier, som blir sett på som positivt for ytringsfriheten. Dette er fordi politikere og vanlige folk kan komme i direkte kontakt med hverandre uten å gå via journalister. Terskelen for å ytre seg har blitt mye lavere. Det er også fagpersoner som har startet å engasjere seg på sosiale medier, noe som bringer inn mer saklighet i den digitale debatten. Det er allikevel en negativ side med digitaliseringen, og derfor har det blitt dannet en ny ytringsfrihetskommisjon. Det var som tidligere nevnt en ytringsfrihetskommisjon i 1999, men da hadde de ikke sosiale medier, desinformasjon, hat og hets å forholde seg til.

Et annet problem er dannelsen av ekkokamre, hvor personer med samme meninger og verdier samles. Dette gjør at folk mister interessen av å høre på meningsmotstandere, og debatter blir redusert til en skrikekonkurranse. Det er også spørsmål om hvordan man skal håndtere barn og unge som får livene sine lagt ut på sosiale medier. Høyesteretten sier at barnas rett til privatliv trumfer foreldrenes rett til å legge ut noe om barna, men at barn og unge har en rett gjennom ytringsfriheten til å være på internett. Det er også de som påstår at selve demokratiet kan bli «hacket», og dermed er sikkerhet på internett nødvendig for ytringsfriheten.

Aftenposten har også en del stoff om Facebook. Det er bekymringer for en monopolisering av medie- og plattformmakt, og det hjelper ikke at mange bruker kun Facebook til å ytre seg. Dermed begrenser de seg til vilkårlig sensur og algoritmer. Når det gjelder ytringsfriheten så opererer Facebook og Twitter med sine regler, og ikke den amerikanske grunnloven. Facebook prøver også unngå politiske reguleringer, og mener de ikke skal være en hovedarena for ytringsfrihet og nettsensur. De har dermed dannet et utvalg som de påstår er uavhengig av Facebook, og hvor menneskerettighetene og ytringsfriheten er det som skal være grunnlaget for avgjørelsene. Facebook underlegger seg rådet med mindre avgjørelsene bryter med loven.

USA sin president Trump truer med å stenge Twitter etter påstander rundt det amerikanske presidentvalget som Twitter har merket som «fake news». Trump påstår at Twitter knebler de konservative og tar fra de ytringsfriheten. Et annet amerikansk internettfirma Zoom er i trøbbel etter å ha sperret kontoen til en kineser i asyl i USA under en nettkonferanse knyttet til jubileet av massakren på den himmelske freds plass. De er nødt til å redegjøre for sine bånd med Kina. Kina har også sensurert en av legene som varslet om koronapandemien. Dette resulterte i at legen ble hyllet på sosiale medier, og mange kinesere krever nå ytringsfrihet.

5.4.1.2 Ytringsfrihet som en verdi og rett

Fra det som står i Aftenposten, i både kvantitet og kvalitet, så kommer det klart fram at Aftenposten setter ytringsfriheten høyt som en verdi og et prinsipp. Det kommer fram at ytringsfriheten må være stor, og at den er grunnleggende for demokratiet. I stedet for å begrense den så blir det heller foreslått å bruke den mer aktivt for å bygge bruer. Hensikten med ytringsfriheten er utveksling av ideer mellom mennesker i en felles offentlighet.

I Aftenposten nevner de også Snowden som mener at å ikke bry seg om personvern fordi man ikke skjuler noe, er det samme som å ikke bry seg om ytringsfriheten fordi man ikke har noe å si. Kulturminister Raja var først imot ytringsfriheten, men har blitt overbevist om viktigheten av ytringsfrihet. Derfor er det bra med et stort spenn i meninger for å skape en offentlig samtale om ytringsfriheten. Frihet kan bare eksistere når mennesker får lov til å tenke selv, og dette gjelder også rundt fundamentale verdier som ytringsfrihet. Det er allikevel andre som ikke ønsker å la høyreekstremister være med i den offentlige debatten. De er redde for at historien om Utøya skulle bli omskrevet ved å la personer som Fjordman få uttale seg og forsvare seg om hendelsen.

I Aftenposten er det en artikkel som forsvarer ytringsfriheten og gir grunner for hvorfor ytringsfriheten er viktig for alle. Hovedgrunnen er at ytringsfriheten gir friheten til å ytre seg til alle, og ikke kun til en elite. Ytringsfriheten tjener svake grupper ved at de kan utfordre makten. Uten ytringsfrihet hadde det ikke vært noen varslere, og heller ingen kamp for likestilling. Siden ytringsfriheten står sterkt i Norge så er det mange som ønsker å stå opp mot vold og rasisme. Ytringsfriheten blir også brukt i flere ulike former som stemming, debatt, demonstrasjoner, uttale i sosiale medier, vold og storstreik. Selv under pandemien griper politiet ikke inn i demonstrasjonene. Ytringsfriheten trumfer over smittevernstiltakene, og

politiet vil ikke håndheve brudd på smittevernreglene hvis det går mot ytringsfriheten. Politiets oppgave er dermed å sikre ytringsfriheten og demonstrasjonene, ikke å stoppe dem.

5.4.1.3 Media og ytringsfriheten

I Aftenposten blir Charlie Hebdo nevnt, og hvordan det rammet ytringsfriheten og retten til å karikere. Mange personer og statsledere demonstrerte etter attentatet, men den har allikevel hatt en negativ effekt for ytringsfriheten ved at det har blitt mer selvsensur i media. Blant danske muslimer er det også et flertall for innskrenkning av ytringsfriheten. Mange danske muslimer krevde sensur etter karikaturkrisen i 2005 som startet med den danske avisen Jyllands-Posten. Karikaturtegnere tør verken å lage karikaturer av Muhammed lenger, eller andre karikaturer som er upolitisk korrekt. Dette har skapt et inntog for alternative medier som tillater åpne diskusjoner om temaer tradisjonelle medier er for politisk korrekte for. Du har også journalister som prater for ytringsfriheten som F. Rossavik, men som det blir påpekt av andre vegrer til og med han seg mot å gå fullt ut mot loven mot hatefulle ytringer. Videre påstås det at uviljen til å gå imot loven om hatefulle ytringer er gjennomgående for hele den norske presse.

5.4.1.4 Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten

I Aftenposten er det folk som etterlyser en sterkere ytringskultur hvor folk tåler å bli utfordret og motsagt. Andre påstår at hensikten med ytringsfrihet er mest mulig stemmer, hvis folk ikke våger å benytte seg av ytringsfriheten så betyr den mindre. Dette blir en veldig subjektiv problemstilling om hva folk tåler, og hva folk våger. I Aftenposten blir for eksempel en barnebok «Sitronlimonaden» gjenstand for en debatt om rasisme, ytringsfrihet og sensur. Noen andre mener at tv-serietittelen «Sigurd får ikke pult» er for drøy, og at her går ytringsfriheten på bekostning av likestilling.

Aftenposten tar også opp andre problemstillinger knyttet til ytringsfriheten. Som spørsmålet om ytringsfrihet og trykkefrihet opp mot retten til privatliv. I saken om Northug veide ytringsfriheten tyngre enn krenkelsen av privatlivets fred. Et annet aktuelt problem er ytringsfriheten opp mot smittevern. Her blir det etterlyst en vurdering av EMD om grensen mellom ytringsfrihet og smittevernstiltak. Noen mener at det ikke handler om ytringsfriheten i det hele tatt, men at det er snakk om smittevernstiltak opp mot forsamlingsfriheten. Noen

konkluderer med at smittevernforskriftene trolig ikke har noen rettsgrunnlag til å gripe inn i ytringsfriheten allikevel.

5.4.1.5 Straff for ytringer og hatefulle ytringer

I Aftenposten blir ytringsfriheten i arbeidslivet også nevnt. Hvor ytringsfriheten blir kneblet gjennom lojalitetsplikt og skjulte sanksjoner. Det nevnes også forfatterforeningens bruk av sanksjoner mot en oversetting av skjønnlitteratur fra et «naziforlag». Andre forfattere blir dømt av Æresretten for sine ytringer. Disse sanksjonene går på bekostning av forfatternes ytringsfrihet og allmennhetens informasjonsfrihet blir det påstått. Andre får ytringsfriheten sin stoppet i form av trusler, og en som publiserte tegninger av Muhammed som en hund, lever nå med politibeskyttelse. Det er også spørsmål rundt konsekvensene av at muslimer bruker blasfemi- og hatpratlover mot ytringsfriheten. Det er også mulig at disse lovene kan bli brukt tilbake mot muslimer, og det er allerede vanskeligere for minoriteter å få tilgang til debatarenaer.

5.4.1.6 Andre lands ytringsfrihet

I Aftenposten blir det tatt opp en sak hvor det norske firmaet Telenor medvirker til sensur i Myanmar. Burmesiske medier skriver at Telenor bryter med artikkel 19 i menneskerettighetserklæringen. Telenor påstår at det ville være verre for ytringsfriheten i Myanmar hvis de ikke gikk med på å sensurere opposisjonen.

I Sverige kommer Kina med trusler etter at en svensk-kinesisk forlegger fikk tildelt en pris. Svenskene har gått hardt mot Kina, og slår fast at i Sverige er det ytringsfrihet, og da må man tåle ulike meninger. Derimot i Kina så blir bokhandlere som gjør narr av kinesiske ledere bortført, og de som varslet om koronapandemien ble sensurert. Dette har gjort en av varslerne, legen Li Wenling, til en martyr for ytringsfriheten, og kinesere spør seg hvorfor de må tigge om grunnleggende rettigheter som ytringsfriheten. Kina sin mangel på ytringsfrihet passer med den såkalte «kinesiske modellen» hvor folk har rett til mat, jobb og helsetjenester, men ikke ytringsfrihet og frie valg.

Over hele verden har mediefriheten blitt svekket. I Ungarn blir det sagt at mediefriheten er avskaffet, ved at alle de største mediene er statseide eller eid av folk med sterke forbindelser til staten I Polen har de en president som avviser både likestilling og ytringsfrihet. I Saudi-

Arabia er all ytringsfrihet låst innenfor en mannlig domene, og de som ytrer seg mot regimet stoppes. Flere land gjør inngrep på ytringsfriheten og bruker terrorfaren som et påskudd. Det har i flere land blitt lagt strengere krav til ytringer. Med en svekket global støtte til ytringsfriheten, så er ingen villige til å gå imot de som legger lokk på ytringsfriheten. Til og med i USA har president kalt de pågående demonstrasjonene og statue rivningene som en skjending, og anklager media for å legge lokk på sannheten.

I Iran og Russland så er det i alle fall en motstand mot mangelen på menneskerettigheter og ytringsfrihet. I Russland er det demonstrasjoner for klima og ytringsfrihet, men man bli dømt for å si stygge ting om Putin. Det er også straffbart å spre falsk informasjon om koronaviruset i Russland. I Tsjetsjerna går myndighetene så langt som å bruke ekstrem vold mot egen befolkning.

5.4.1.7 Trusler mot ytringsfriheten

I Aftenposten blir det påstått at ytringsfriheten blir sett på som et våpen de sterke bruker mot de svake. Videre argumenterer F. Rossavik at når ytringsfriheten blir begrenset så går det utover de svake gruppene som man ønsker å beskytte. I et system uten ytringsfrihet vil de med makten fortsatt beholde makten. De med makten trenger ingen lov om ytringsfrihet til å ytre seg, ytringsfriheten er for å garantere de uten makt retten til å ytre seg. Allikevel har det blitt flere folk som ønsker seg sensur. I et multikulturelt samfunn trenger man mere ytringsfrihet og mindre «identitetspolitikk».

Ytringsfriheten har også blitt truet av smittevernstiltakene som har blitt til for å stoppe koronapandemien. Det har vært klager på at politiet ikke har brydd seg om grunnloven i håndhevelsen av smittevernstiltakene. Religionsfriheten er den som har blitt mest innskrenket av smittevernstiltakene, og det er de som mener at smittevernstiltakene også trumfer ytringsfriheten. Det er kommuner til å vurdere stans av demonstrasjoner av smittevernhensyn. Når land med ytringsfrihet og åpenhet ikke har forberedt seg godt nok på pandemien, så er det de som ønsker autoritære tiltak.

5.4.2 Hatefulle Ytringer

Aftenposten skriver også om høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, det har vært en oppfatning blant folk at alt er lov i lukkede grupper og forum i sosiale medier, og derfor er det et fåtall som har gått imot hatefulle ytringer i sosiale medier. Det er uenigheter i Aftenposten når det gjelder tiltak mot hatefulle ytringer, noen mener at lover for følelsesdrevet adferd ikke har noe for seg, og at strenge lover for hatefulle ytringer ikke har hatt en effekt på hatmotivert vold. Ifølge Aftenposten og Kripos er de fleste hatefulle ytringer vent mot mørkhudede og muslimer, og de tror det kan være store mørketall når det gjelder hatefulle ytringer mot homofile. I Aftenposten, blir vagheten om loven mot hatefulle ytringer nevnt som et problem når man skal sette en grense mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer, fordi den fører til økt selvsensur. Andre mener at loven er nødvendig, fordi hatefulle ytringer skremmer folk fra å delta i offentlig debatt og de kan påvirke andre personer til å bruke vold. For Kripos er grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet klar, det som er avgjørende er oppfattelsen til den alminnelige tilhører om hva som er hatefullt og ikke avsenderen.

5.4.2.1 Sosiale medier og hatefulle ytringer

Aftenposten skriver også om høyesterettsdommen angående hatefulle ytringer på sosiale medier. De skriver om Samaya Jirde Ali som trakk seg fra offentligheten etter grov hets, og den emosjonelle kostnaden av å delta i debatter. Høyesterett slo fast at hatefulle ytringer på sosiale medier blir regnet som offentlige. Straffenivået for hatefulle ytringer på internett er dermed likens som de sagt utenfor internett. Det har vært en oppfatning blant folk at alt er lov på nettet, spesielt lukkede grupper og forum. Derfor er det få som går imot hatefulle ytringer på sosiale medier, og en del tar ikke trusselen fra høyreekstreme grupper og personer på alvor blir det påstått.

5.4.2.2 Tiltak mot hatefulle ytringer

Som nevnt tidligere har ytringsfrihetskommisjonen har planer om å komme med tiltak mot «fake news» og hatefulle ytringer i sosiale medier. De ønsker å skape en bred deltagelse i samfunnsdebatten. Hat og hets på nett har blitt mer utbredt, men det uenigheter i hvorvidt lover og reguleringer for følelsesdrevet adferd fungerer. Det blir også påpekt at land med strenge lover for hatefulle ytringer har fortsatt mye hatmotivert vold.

Strengere moderering blir foreslått som et tiltak for bedre nettdebatt. Det har vært uklart om hvem som har det rettslige ansvaret for hva som blir skrevet på mediens kommentarfelt. Nå er det klart at nettdebattanter er ansvarlige for egne ytringer, men at redaktøren har medansvar til å sperre tilgangen og hindre ulovlige innlegg.

5.4.2.3 Hatefulle ytringer mot hvem

Når det gjelder hvem som blir utsatt for hatefulle ytringer så blir det ifølge Kripos sendt inn mest tips om mørkhudede og muslimer. Muslimske taxisjåfører og vektere har i Aftenposten stått fram med at de har opplevd hatefulle ytringer som de ikke anmelder. Til og med de som skriver innlegg om rasisme opplever hatefulle ytringer i respons. Kripos frykter at andre heller ikke anmelder hatefulle ytringer. De har ikke fått noen tips om hatefulle ytringer mot homofile, men frykter store mørketall.

§185 i Norges Lover som ofte blir kalt rasismeparagrafen inkluderer også religiøs tilhørighet, seksuell orientering og nedsatte fysiske og mentale funksjonsevne. Det er noen i Arbeiderpartiet som mener at funksjonshemmede føler seg glemt i råd hvor underrepresenterte grupper skal representeres. De mener også at ytringsklimaet er for hardt for funksjonshemmede, og at hatefulle ytringer blir bagatellisert når de er rettet mot funksjonshemmede.

5.4.2.4 Ytringsfrihet over hatefulle ytringer

Det er ikke lett å trekke grensen for hva som inngår av hatefulle ytringer. Konsekvensene av at loven er så vag er at folk legger mer bånd på seg selv, og motstandere av «rasismeparagrafen» ønsker loven fjernet. De mener den innskrenker ytringsfriheten, og det var et opprop i sosiale medier for å få den fjernet. I USA, hvor ytringsfriheten ikke blir begrenset av hatprat lover, blir vage europeiske lover mot hatprat brukt som skrekkeeksempel. I Aftenposten blir Etiopia sin lov om hatefulle ytringer brukt som et skrekkeeksempel hvor folk risikerer lange fengselsstraffer og hvor ytringsfriheten blir kneblet.

5.4.2.5 Hatefulle ytringer over ytringsfrihet

Høyesterett mener at eksistensen av hatytringer begrenser andres ytringsfrihet. Andre mener også at om folk ikke våger å bruke ytringsfriheten, så er det mindre grunn å verne om den. Hatytringer skremmer folk fra offentlig debatt, og selv om hatefulle ytringer og trusler på nettet ikke har noen intensjoner om vold bak seg, så kan de hisse opp andre til å utføre vold.

5.4.2.6 Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet

Når det gjelder grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet så er det ifølge Kripos, den alminnelige tilhører som bestemmer om noe er hatefullt og ikke avsenderen. Hatkrimgruppen mener grensen for hatefulle ytringer er klare. De mener også at gjentagelsen av en ytring eller mengden ytringer gjør det lettere å dømme folk for hatefulle ytringer. Antallet av de som ser en ytring bestemmer også hvorvidt en ytring er offentlig og kan dømmes etter §185. Loven om hatefulle ytringer §185 blir også håndhevet langt mer nå enn for ti år siden.

5.5 Klassekampen

Klassekampen hadde 99 artikler hvor begrepet ytringsfrihet var brukt som resulterte i 142 utdrag som jeg kodet. Etter kategoriseringen satt jeg igjen med 143 koder innenfor de ulike hovedtemaene hvor «Ytringsfrihet som en verdi og rett» og «Trusler mot ytringsfriheten» hadde flest med 25 koder, og «Media og ytringsfriheten» hadde minst med 12 koder.

Når det gjelder Klassekampen og hatefulle ytringer så hadde de 22 artikler som inneholdt det begrepet som ga 30 utdrag til koding. Dette ga meg 37 koder etter kategoriseringen hvor «Sosiale medier og hatefulle ytringer» og «Tiltak mot hatefulle ytringer» hadde flest med 8 koder og «ytringsfrihet over hatefulle ytringer» og «Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet» hadde minst med 4 koder. Videre skal jeg se nærmere på empirien jeg fant på de ulike kategoriene knyttet til Klassekampen.

5.5.1 Ytringsfriheten

Klassekampen skriver om en rapport fra Likestillings- og diskrimineringsforbundet, hvor de har funnet at hatefulle ytringer i sosiale medier og da spesielt på Facebook, fører til at mange holder seg unna nettdebatter. Klassekampen nevner at Norge er blant de beste på ytringsfrihet, men det er fortsatt mange som må kjempe for ytringsfriheten, som f.eks. fagforeningene, lærere og sykepleiere. Klassekampen skriver også om Assange, om hvordan hans indriskriminerende lekking av dokumenter har ført til en motvilje fra både venstre og høyre siden til å støtte han, hvordan utleveringen av Assange er en stor trussel mot ytringsfriheten. I Klassekampen blir det lagt fram at ytringsfriheten ikke er universell, men er subjektiv og kulturell, at offentligheten har en selvjusterende praksis når det gjelder grensen til ytringsfriheten, og at politisk korrekthet er en god ting. Klassekampen tar opp en sak angående Sandefjord skole og en lærer som har varslet om fryktkultur i skolen, hvor lærere er redd for å miste jobben hvis de kritiserer skolens styring. Kina blir også av Klassekampen tatt fram som en versting når det gjelder ytringsfrihet, de nevner den nye sikkerhetsloven i Kina som fjerner rettssikkerheten til innbyggerne i Hong Kong, som kan bety slutten for all ytringsfrihet i Kina. Klassekampen tar opp problemene med forhåndssensurering av høyreekstreme, problemene med selvsensur og frykten for «amerikanske tilstander» når det gjelder ytringsfriheten.

5.5.1.1 Sosiale medier og ytringsfrihet på nett

I Klassekampen blir Høyesterettsdommen rundt hatefulle ytringer i sosiale medier nevnt. Den dømte kvinnen mente at ytringen hennes var politisk, men Høyesterett kom fram til at ytringen var rasistisk og ikke politisk. Religionskritikk og politisk polemikk er vernet av ytringsfriheten, men å beskrive noen som «kakerlakk» og «fandens svarte får» er ikke beskyttet av ytringsfriheten ifølge Høyesterett.

Likestillings- og diskrimineringsforbundet har en rapport fra 2018 som viser at omfanget av hatefulle ytringer, og da spesielt på Facebook, gjør at mange holder seg unna nettdebatter fordi de frykter hatefulle reaksjoner. Rapporten konkluderer med at deres ytringsfrihet blir innskrenket. Klassekampen tar også opp den nye ytringsfrihetskommisjonen som skal ha sin egen innstilling, hvor de skal kartlegge ytringsfrihetens vilkår i Norge og komme med forslag mot hatefulle ytringer på sosiale medier og «fake news». Det har vært kritikk av at

kommisjonen skal komme fram til tiltak på internett uten å ha med personer med teknologisk ekspertise, datateknologi ferdigheter eller økonomisk kompetanse på internettsselskapenes forretningsmodeller. De burde også ha noen med kjennskaper til dataalgoritmer og ha debattmøte med selskaper som anvender slike algoritmer.

Facebook og Google er eksempler på slike selskaper som anvender algoritmer. Strategien til disse selskapene er å øke interaksjonen til brukerne. Profitten kommer fra reklamer som de skreddersyr til hver enkelt bruker gjennom å samle inn brukernes metadata gjennom algoritmer. Disse algoritmene bestemmer også hva hver bruker ser i nyhetsfeeden sin, og konsekvensene av dette er blant annet ekkokammerer hvor brukerne avvenner seg til å høre andre meninger og motforestillinger.

Facebook har hele tiden holt fast ved at de er en plattform, og dermed er fri for redaktøransvar. Andre mener derimot at Facebook har blitt en portvokter og tilrettelegger for det offentlige ordskiftet, og at de er en hybrid av en plattform og redaksjonell virksomhet. Det er vanligvis nasjonalstatens oppgave å ivareta borgernes fysiske sikkerhet, ytringsfrihet og eiendomsrett. Siden ytringsfriheten for det meste nå har blitt digitalisert er det mange stater som ønsker å regulere ytringsfriheten også på nett. Derfor prøver Facebook å finne en effektiv måte å fjerne hatefulle ytringer på, uten å risikere den vilkårlige sensureringen de blir beskyldt for. De har dannet sin egen uavhengige styre som skal komme med vedtak og avgjørelser rundt ytringsfriheten på Facebook.

5.5.1.2 Ytringsfrihet som en verdi og rett

Et av målene til ytringsfrihetskommisjonen er å sette ytringsfrihet på agendaen, og komme fram til tiltak for å optimalisere ytringsvilkårene i Norge. De ønsker en verdiskapenes debatt som setter søkelyset på frihet, demokrati og ytringsfrihet, for så å få en oppdatering om den reelle ytringsfriheten. Noen mener det er nødvendig å reversere loven om ytringsfriheten §100 til 1814 standarden. Andre ser på loven om hatefulle ytringer §185 som et vern av ytringer som blir utsatt for hets og hat, og at det ikke skal være lov å tie andre ytringer. Norge er uansett allerede blant de beste på ytringsfrihet og religionsfrihet, og for noen av de som flytter hit er likestilling og ytringsfrihet det de setter mest pris på.

I Klassekampen kommer det fram at det er fortsatt folk som kjemper for ytringsfriheten i Norge. I arbeidslivet kjemper fortsatt fagforeningene for at de ansatte skal kunne varsle om kritikkverdige forhold. Det at ingen fra fagforeningene har blitt invitert til å være med i

ytringsfrihetskommisjonen blir sett på som at regjeringen ikke tar ansattes ytringsfrihet seriøst. Gründeren av Stormberg er derimot i ytringsfrihetskommisjonen, og prater om at næringslivsledere må ha ytringsfrihet. Embetsverket skal også ha ytringsfrihet når det gjelder politiske saker, men det må være faglige innspill begrunnet i fakta og ikke syensing. Sykepleiere har tradisjonelt vært forsiktige med å ytre seg. Deres ytringsfrihet blir begrenset av lojalitetskrav til arbeidsgiver og hensyn til pasientenes trygghetsfølelse. Nå har de under pandemien blitt mer åpen med deres og arbeidsplassens forhold. Lærerne kjemper også for ytringsfrihet til å kunne kritisere styringen av skoler. I academia skal det også være ytringsfrihet til å ytre seg som man vil. På biblioteket så skal alle kunne bruke ytringsfriheten, og man kan fritt ytre seg i media også.

Kunst blir tatt opp som en viktig del av ytringsfriheten. Politisk press på kunstnere kan ikke aksepteres, og Fri Kunst sitt mål er å handle når kunstnere møter sensur, forfølgelse og trakassering. Kulturpolitikken skal bygges videre på verdier som ytringsfrihet og toleranse. Derfor ønskes det at kulturledere skal gå ut i det offentlige og prate om ytringsfrihet og kunstnerisk frihet. Det er også en oppfordring til unge kvinner å engasjere seg i debatten. Det er også viktig å poengtere at religionskritikk er innenfor ytringsfriheten. Blasfemiloven har blitt fjernet, men det er fortsatt mulig å bli dømt for hat mot religiøse grupper. Det er fortsatt lov å gjøre narr av politikere og å demonstrere, selv om det er de som ønsker at folk skal avstå fra demonstrering under pandemier.

5.5.1.3 Media og ytringsfriheten

Pressen forsvarer prinsipper for ytringsfrihet og pressefrihet, men når det gjelder Julian Assange og WikiLeaks så er pressen nærmest motvillig til å forsvare han. Det er misnøye med at han lekket dokumenter fra Demokratene i USA, og det gjør han upopulær for de på venstre siden. Han har med andre ord gått fra å være venstre sidens «frihetskjemper» til en «terrorist». Problemet til Assange er at han ikke diskriminerer politisk med hvem han lekker dokumenter om, og har dermed tråkket de fleste på tærne. Bjørnar Moxnes, fra Rødt støtter fortsatt Assange, og beskriver utleveringen av Assange som den største trusselen mot ytringsfriheten. Dette gjør det mulig hevder Moxnes for autoritære land til å forfølge og fengsle journalister utenfor sine egne landegrensener.

Amedia er bekymret for at Mediestøtterådet skal bli påvirket av lobby- og interesseorganisasjoner. De ønsker at pressestøtten skal brukes på forvaltningen av demokrati

og ytringsfrihet. De mener at fjerningen av mediepolitikken fra demokratiske prosesser bidrar mot tilrettelegging for ytringsfriheten. Det er andre som er misfornøyde med kulturmeldingen hvor demokrati og ytringsfrihet vektlegges, men det har blitt bevilget noen ekstra midler i statsbudsjettet til tidsskrift. Det er også klager på «mainstream media» som har vært påfallende konforme i aksepten av §185 som er en tåkete og uklar paragraf, og hyllesten til Høyesteretts avklaring av §185.

5.5.1.4 Ytringsansvar og andre begrensninger for ytringsfriheten

I Klassekampen er det mange meninger om ytringsfrihet, ytringsansvar og begrensninger på ytringsfriheten. Noen mener at absolutt ytringsfrihet ikke finnes i noen land, og at begrensningene for ytringsfriheten er subjektive og kulturelle. Det snakkes om sosial ytringsfrihet hvor offentligheten har en selvjusterende praksis når det gjelder begrensninger av ytringsfriheten. Dette er det uenighet om, andre mener at offentlige debatter sjeldent følger noen regler for oppførsel, og at ytringsliberalismen ikke går inn på hvordan man skal oppføre seg i offentlig debatt. Noen ønsker frie debatter og full ytringsfrihet, mens andre vil moderere den og begrense ytringsfriheten for å få bedre kvalitet på debattene.

En god del vil være enig i at grensen for ytringsfriheten går ved lovbrudd, og at rene meningsytringer ikke skal kunne straffes. En del vil også være enig i at trusler, hatefulle ytringer, sjikane og mobbing er unødvendige å ha med i den offentlige debatten, selv om man er uenig i §185. Den britiske forfatteren Nesrine Malik ønsker en renavasking av begrepet «politisk korrekthet» som er en form for selvsensur hvor man bare ytrer meninger som er sosialt akseptable. Det er gjerne de som er langt til venstre som ønsker å stoppe personer på høyre siden som Tommy Robinson og Fjordman fra å ytre seg offentlig. De tror også at rasistiske og nedsettende ytringer blir akseptert av offentligheten, og at eneste veien til å stoppe «rasistene» er å innføre «deplatforming» eller forhåndssensur, noe som Malik påstår er en myte. Allikevel så står det i Klassekampen en oppfordring om å nekte lederen for Sian å holde foredrag på et bibliotek. Dette fordi han er dømt for hatefulle ytringer, og derfor fortjener han ikke likebehandling og retten til å ytre seg offentlig ifølge en innskriver.

5.5.1.5 Straff for ytringer og hatefulle ytringer

I Klassekampen tar de opp Sandefjord skole og kommunen Sandefjord som har gått hardt ut mot en varsler. Denne varsleren er en lærer på Sandefjord skole, og det han varslet om var frykttkultur i skolen. Hvor frykten for å miste jobben for å uttale seg om skolens styring undergraver lærernes ytringsfrihet. Han ble også utsatt for lukkede kommunemøter om hans ytringer uten å bli varslet eller bedt om å delta, som er et brudd på hans ytringsfrihet. Det er ikke første gang frykten rundt sanksjoner har stoppet lærere og andre arbeidstakere fra å ytre seg. En lærer ble truet med arbeidsrettslige reaksjoner etter å ha uttalt seg om inntaksmodellen i Osloskolen. Regjeringen utfordres til å sikre lærere ytringsfrihet, som er truet av frykttkultur og overdreven målstyring som er et problem i flere kommuner.

Selv på høyere utdanning og academia er ikke de ansattes ytringsfrihet garantert fra press og arbeidsrettslige trusler. En professor på UiB opplevde å få en tyskervits fortalt under en forelesning til å bli nasjonale nyheter. Hvor instituttlederen har beskyldt han for trakassering og mobbing og bedt han om å avstå fra å ytre seg. Professoren krever nå unnskyldning for at de gikk bak ryggen hans, og at UiB unnskylte seg til studenten. På NTNU var det en førsteamanuensis som var tatt for å ha kommet med fremmedfiendtlig, høyreekstremt og rasistisk uttalelser under en falsk Facebook-profil.

5.5.1.6 Andre lands ytringsfrihet

Når det gjelder andre lands ytringsfrihet så er Kina også den mest omtalte i Klassekampen. Det kinesiske politiske systemet sikrer ikke individets frihet og rettigheter, rettsikkerhet, trykkefrihet og ytringsfrihet. I Hong Kong derimot har de sitt eget politiske system med egen grunnlov, ytringsfrihet, forsamlingsrett og avhengige domstoler. Aktivister i Hong Kong demonstrerer om ny kinesisk sikkerhetslov som kan bli slutten for ytringsfrihet, den lovgivende forsamling og det politiske handlingsrommet til Hong Kong. Det er frykt for at den nasjonale sikkerhetsloven skal drepe framtidige demokratibevegelser i Hong Kong og Kina. Politivolden har allerede forverret seg mot demonstrantene, og det er frykt for at koronapandemien brukes til å ta bort ytringsfriheten i Hong Kong.

I Klassekampen er det noen som er lei anklagene om manglende ytringsfrihet mot Putin og Russland. De hevder at opposisjonen har egne tv-kanaler hvor det er tillat med statlig kritikk. Det er til og med debatter hvor utenlandske journalister og medlemmer av opposisjonen er invitert til å delta. Det påstås at i Russland så er det mer åpenhet og ytringsfrihet enn i Vesten,

og det er feil at Putin kveler ytringsfriheten. I Klassekampen er det noen andre som ønsker et stopp av glorifiseringen av Lenin. Det blir poengtert at leninisme ikke handler om ytringsfrihet, men sensur og totalitær kontroll.

Ungarn har i fem år ikke blitt ansett som et fullverdig demokrati av Freedom House, og er nå ikke ansett som et demokrati. Noen andre er uenige, og mener at ungarere har kjempet hardt for frihet og demokrati, og at ytringsfrihet og pressefrihet har høy status i Ungarn. Polen er også et land som får kritikk over begrensninger på forsamlingsfrihet, ytringsfrihet og pressefrihet. Samt kritikk for deres politiske kontroll over domstolene. Det har også vært en debatt om at en radiostasjon sensurerte en populær hitlåt i Polen, hvor låtteksten hadde kritikk mot den polske regjeringens stenging av gravplasser.

I Albania er det verre, for der har de gått så langt som å angripe journalister under demonstrasjoner. Trusler mot media og journalister går ustraffet, og selv statsministeren har sin egen hets- og hatkampanje mot journalister, hvor de blir kalt «søppelkasser».

Myndighetene har også tatt nærmest total kontroll over de viktigste mediene i landet.

Zimbabwe har også blitt mer åpenlyse i sine brudd på menneskerettighetene. De tar i bruk overvåkning gjennom droner, politiovergrep, vilkårlige arrestasjoner samt begrensninger i ytringsfriheten. I Bolivia er det fortsatt begrenset ytringsfrihet hvor meningsmotstandere blir fengslet, og 20 mistet livet etter en protest for å få tilbake Morales. I USA har Tom Cotton oppfordret til militærmakt mot de antirasistiske demonstrasjonene i en kronikk, denne kronikken har president Trump kalt utmerket. Dette har sparket i gang en debatt om ytringsfrihet og voldsopfordringer i den amerikanske pressen.

5.5.1.7 Trusler mot ytringsfriheten

I Klassekampen blir sensur og høyreekstremisme tatt opp som trusler for ytringsfriheten. Ytringsfrihetsloven §100 forbyr forhåndssensur, og det gjelder uansett hvem det er eller hva en tror kommer til å bli sagt. Det er fortsatt de som ønsker å forhåndssensurere høyreekstreme, men faren ved dette er at de kan bli martyrer for ytringsfriheten. Dette kan føre til at flere sympatiserer med de høyreekstreme av prinsipp, og at de som kjemper mot rasisme blir sett på som motstandere av ytringsfriheten. Dette kan bli et større problem når flere ekstreme høyrepolitikere tar til sosiale medier.

Et annet problem angående sensur er selvsensur, hvor personer modererer meningene sine etter hva de antar er sosialt akseptabelt til den grad hvor de undertrykker seg selv. Lovlig

kritikk blir tolket som ulovlige krenkelser av andre personer i det offentlige, og autoritære ledere ønsker forbud av alle kritiske ytringer fordi de er krenkende. Resultatet er en ytringskultur med selvsensur, hvor ingen tør å ytre seg.

Det er også de som ønsker å fjerne hatlover. Dette fordi de er ineffektive i å stoppe hatefulle ytringer, de begrenser ytringsfriheten og de virker polariserende. Antirasister i Norge blir anklaget for å kneble ytringsfriheten og å skape amerikanske tilstander, hvor det nettopp er stor polarisering. Selv mener de at de ikke ønsker amerikanske tilstander, ikke fordi de er redd for ytringsfriheten, men fordi de ikke ønsker politivold mot samer og mørkhudede. Det er også stilt spørsmål i Klassekampen om hvorvidt marxister har innfiltrert akademia og om de jobber for sensurering, eller om det bare er en konspirasjonsteori.

Det har vært mange sterke meninger fra høyresiden til en forestilling som blir anklaget for å misbruke den kunstneriske frihet og ytringsfriheten. Dette på bakgrunn av at de viste husfasaden til justisminister Wara i forestillingen, og ikke på grunn av det forestillingen egentlig handlet om. Det er også en sak hvor direktøren for et offentlig kunstmuseum ble sparket på dagen uten noen åpenbar grunn. Kulturdepartementet hadde fått en Høyre og flere Frp politikere inn i styret, og det stilles spørsmål om hvorfor de var plassert der for å vurdere provoserende kunst, og om ikke hensikten var plassere de der for å gi direktøren sparken. Det er angivelig ifølge en rapport også skjulte rasistiske strukturer i Kulturrådet, hvor minoriteter får sin kunstneriske frihet og ytringsfrihet innskrenket.

EMD har slått fast at det er brudd på ytringsfriheten å straffe de som bruker boikott og sanksjoner. EU forsvarer retten til ytringsfrihet og forsamlingsfrihet, også for boikottkampanjer, men de er imot kampanjer for å isolere og boikotte Israel. Amnesty mener også at tilhengere av boikott, deinvesteringer, og sanksjoner (BDS) mot Israel har rett til å uttrykke meninger og drive kampanjer fri for trakassering, rettsforfølgelser og kriminalisering av deres bruk av ytringsfriheten.

5.5.2 Hatefulle Ytringer

Klassekampen tar også opp dommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, problemene ved at Facebook har tillat hatefulle ytringer på plattformen og deres motvilje til statlige reguleringer av ytringsfriheten. Klassekampen skriver også om den nye ytringsfrietskommisjonen som skal komme med tiltak mot hatefulle ytringer i sosiale medier og «fake news», andre foreslår at Norge skal gjøre som Tyskland som bøtelegger plattformer som tillater hatefulle ytringer. Klassekampen legger mest vekt på hatefulle ytringer mot muslimer, de nevner også rasisme og hat mot jøder og romfolk. Når det gjelder grensen for ytringsfriheten og hatefulle ytringer, så er Klassekampen imot forhåndssensur. De er enige med Høyesterett i at hatefulle ytringer er en forutsetning for ytringsfriheten, og at loven hindrer en dårlig ytringskultur. De mener at man kan forkaste ideen av en absolutt ytringsfrihet, ved å begrunne loven mot hatefulle ytringer som en lov som hindrer hat mot de som ytrer seg, og ikke som en lov som hindrer ytringer.

5.5.2.1 Sosiale medier og hatefulle ytringer

Klassekampen skriver som sagt om Høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, hvor ei kvinne er dømt for å ha ytret hatefulle ytringer på en facebook-gruppe mot Samaya Jirde Ali. I tillegg skriver Klassekampen om Likestillings- og diskrimineringsforbundets rapport, hvor de har funnet mange hatefulle ytringer på nett, og spesielt på Facebook. Hvor de påstår at mange blir skremt bort fra å delta på offentlige debatter på nett, og at dette innskrenker ytringsfriheten deres.

Facebook har blitt en gjenstand for mange skandaler. De tillot hatefulle ytringer om Rhohingya folket som er en muslimsk minoritet i Myanmar, og dette skal angivelig ha påvirket voldelige forfølgelser av minoriteten. Facebook er også anklaget for å ha tillat datalekkasjer på plattformen sin som skal ha påvirket det amerikanske presidentvalget i 2016 og muligens Brexit. I tillegg til å tillate hatefulle ytringer og datalekkasjer er de også beskylt for å bedrive vilkårlig sensur av brukere. Det er bekymringer over at dagens ytringsfrihet blir forvaltet av gigantkonserner uten statlig regulering, innsyn eller demokratisk kontroll. Hvor hva som er lov av ytringer blir bestemt av en privat straffelov og appelldomstol.

5.5.2.2 Tiltak mot hatefulle ytringer

Klassekampen skriver også om ytringsfrihetskommisjonen som skal kartlegge ytringsfriheten i Norge, og komme med tiltak angående hatefulle ytringer i sosial medier og «fake news». Det er andre som ønsker å emulere Tyskland ved å bøtelegge plattformer som lar hatefulle ytringer bli stående i mer enn 24 timer. Andre mener at vi må stoppe hatefulle ytringer på biblioteket etter at Sian sin leder som er dømt for hatefulle ytringer, har planlagt å holde et foredrag på biblioteket Deichman. Statsministeren mener vi må stå sammen mot hat og muslimskfiendtlige holdninger. Hun mener det er vanskelig å dra sammenheng mellom hatefulle ytringer og vold, og hun vil heller ikke gå på kompromiss med ytringsfriheten.

5.5.2.3 Hatefulle ytringer mot hvem

Når det gjelder Klassekampen og hvem som blir utsatt for hatefulle ytringer så er det mest søkelys på hat mot Islam og muslimer. Blant annet nevnes Rohingya folket som er en muslimsk minoritet. Romfolk opplever hat og det samme gjør jøder. Rasisme blir nevnt, dermed har vi også hat mot etnisiteter. Staffgjøring av homofili ellers i verden blir nevnt, men ikke her i Norge.

5.5.2.4 Ytringsfrihet over hatefulle ytringer

Når det gjelder ytringsfrihet over hatefulle ytringer så går den definitive grensen i Klassekampen ved bruken av forhåndssensur. Det er innlegg som reagerer på forsøket i å hindre Sian sin leder fra å holde foredrag på Deichman biblioteket. Politiet gav til og med ut løpesedler for å informere om at det er forbudt å forhåndssensurere politiske ytringer, selv hatefulle og ulovlige ytringer, etter det var snakk om å stoppe demonstrasjoner på grunn av at man fryktet hatefulle ytringer. Andre er spesifikt skuffet over at Mari Skurdal ansvarlig redaktør for Klassekampen mener det samme som en rekke andre avisredaktører, i det de hyller høyesterettsdommen avklaring av §185. Denne avklaringen av §185 gjaldt hvorvidt sosiale medier var regnet som en del av offentligheten, men tok ikke fatt på de virkelige vage delene av loven.

5.5.2.5 Hatefulle ytringer over ytringsfrihet

I Klassekampen blir det tatt opp mange av konsekvensene hatefulle ytringer har hatt på de som har blitt utsatt for dem. Noen har endt opp med å trekke seg fra offentligheten, andre unngår å involvere seg i det hele tatt, og andre har vært nødt til å søke om politisk asyl. Høyesterett mener at hatefulle ytringer er en forutsetning for ytringsfriheten, og at det verner de som er redd hatefulle ytringer. Andre mener også at §185 er nødvendig for at rasisme og hatefulle ytringer ikke skal forpeste det offentlige ordskiftet, og stå i veien for meningsutvekslinger og den demokratiske prosessen.

5.5.2.6 Grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet

Noen mener at høyesteretts avklaring av §185 er grunner gode nok til å forkaste ideen om en videst mulig ytringsfrihet, og problemene som kan komme av en hard lovgivning av §185, som at all samfunns- og religionskritikk blir forbudt, forsvinner hvis man bare redefinerer problemstillingen. Hvis man begrunner §185 med at den skal hindre hat mot de som ytrer seg i det offentlige, og ikke en lov som skal hindre ytringer, da trenger man ikke å ta hensyn til §100.

6.0 Analyse

I denne oppgaven har jeg gått gjennom tidligere forskning, satt sammen et teoretisk bakteppe for undersøkelsen, gått gjennom de metodologiske valgene for gjennomføringen av undersøkelsen, innhentet data som jeg har kodet og kategorisert og presentert. I dette kapittelet skal jeg analysere og diskutere hvordan empirien i undersøkelsen min henger sammen med teorien jeg presenterte tidligere i oppgaven.

I den kvantitative delen av studien fant jeg tre perioder hvor det var økt interesse for ytringsfrihet og/eller hatefulle ytringer. Disse var i uke 6-7, uke 24 og uke 27. I uke 6-7 var det Høyesterettsdommen om hatefulle ytringer på sosiale medier, den nye ytringsfrihetskommisjonen og kinesisk sensur som var de store temaene. Uke 24 var da George Floyd demonstrasjonene førte til en debatt om ytringsfrihet eller smittevern. I uke 27 var det boikott mot Facebook for deres manglende evne og vilje til å stoppe hatefulle ytringer. Det har selvfølgelig vært mange andre saker relevant til ytringsfriheten i perioden for undersøkelsen, men jeg vurderer det som best å begrense meg til de sakene som fikk mest oppmerksomhet.

I den kvalitative delen fant jeg 7 hovedtemaer for ytringsfrihet, og 6 hovedtemaer for hatefulle ytringer. For ytringsfriheten hadde jeg hovedtemaene ytringsfrihet i sosiale medier, ytringsfrihet som en rett og verdi, ytringsfrihet i media, ytringsfrihetens begrensninger, straff av ytringsfriheten, ytringsfriheten i andre land og trusler mot ytringsfriheten. Disse hovedtemaene reflekterer de ulike måtene ytringsfriheten har blitt tatt opp som diskusjon i avisene. For hatefulle ytringer hadde jeg et mer begrenset datamateriale fordi avisene er fortsatt er mer opptatt av ytringsfriheten, selv om hatefulle ytringer har blitt et mer aktuelt tema i de senere årene som vi så i tidsserien. For hatefulle ytringer fant jeg hovedtemaene hatefulle ytringer i sosiale medier, tiltak mot hatefulle ytringer, hatefulle ytringer mot hvem, grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet, hvor jeg skilte mellom de som var for ytringsfrihet over hatefulle ytringer og de som var for hatefulle ytringer over ytringsfrihet. Hvorfor disse hovedtemaene er viktige i måten avisene presentere debatten om ytringsfrihet skal jeg drøfte videre i analysen

6.1 Sosiale medier, et nytt løft for ytringsfriheten?

Introduksjonen av sosiale medier i folks hverdag har ført til at flere har gått over til å debattere nyheter og aktuelle saker på sosiale medier enn i avisene. Dette er fordi man på sosiale medier kan publisere meninger uten godkjenning av moderator, og man kan starte egne debatter uten å være begrenset av hva avisene skriver om saken. På sosiale medier kan man bli engasjert av en sak, debattere saken i en time og så gå videre med livet. I avisa må man vente en dag for muligens å få meningen på trykk, for å så vente en dag til for å få et motsvar. Derfor er det interessant å høre avisenes syn på sosiale medier, fordi de er i direkte konkurranse om å være arenaen for offentlig debatt.

6.1.1 Sosiale medier og ytringsfriheten

Når det gjelder avisen VG er de opptatt av hvordan Facebook og Twitter har sin egen versjon av ytringsfriheten som ikke følger den amerikanske grunnloven eller noen annen grunnlov. Dette har ført til flere feider, som den amerikanske presidenten Donald Trump har med Twitter. Denne feiden har blitt dekt av Dagbladet, og handler om at Twitter har merket en av meldingene til presidenten som misinformasjon. Presidenten har truet med å stenge plattformen, men det er lite sannsynlig ved tanke på hvor aktivt han selv bruker Twitter.

Aftenposten er generelt positiv over effekten sosiale medier har hatt på ytringsfriheten. Terskelen for å ytre seg er lavere, noe Vårt Land også er enig i, politikere og vanlige personer kan kontakte hverandre direkte uten media. På sosiale medier er det heller ikke noen standard for hvordan personer opptrer, og de aller fleste har ikke høyere utdanning. Derfor har de ingen forståelse for hva som er gode kilder, ingen forståelse av patos, etos og logos argumenter, eller hva som er opplagte hersketeknikker. Du kan ende opp i debatter hvor noen argumenterer med forskning fra etablerte forskere, mot noen som argumenterer med anekdotiske bevis fra bloggere.

Hensikten med den offentlige debatten er å få fram sannheten. For å komme til de beste løsningene for demokratiet og for å prøve å finne sannheter om samfunnet må man ha en offentlig debatt hvor argumenter får møte motargumenter. Hvor det beste argumentet vil bli valgt, fordi de som er med i den offentlige debatten er opplyste, fornuftige og dannede. Både

Aftenposten og Vårt Land er enige om at sosiale medier har forverret den norske ytringskulturen, som har mistet folkeskikken og har blitt full med netthets.

6.1.2 Sosiale medier og hatefulle ytringer

Alle fem avisene dekte Høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, hvor det ble avklart at hatefulle ytringer i sosiale medier skal bli dømt på samme vis som andre hatefulle ytringer. Ifølge Aftenposten har det også vært en oppfatning blant folk at alt er lov i lukkede grupper og forum i sosiale medier, og derfor er det et fåtall som har gått imot hatefulle ytringer i sosiale medier.

Det er lite spørsmål rundt ramifikasjonene av denne tolkningen fra avisenes side. Er hele internett innenfor den norske jurisdiksjonen, kan en nordmann saksøke en svenske eller vice versa for hatefulle ytringer på Facebook, kan man bli saksøkt for noe som man publiserte for 10 år siden? Kan en muslim bli dømt for å vitse om andre muslimer, hva om en ikke-muslim leser vitsen og videresender den til en annen muslim som melder det inn som en hatefull ytring? Konsekvensene av denne dommen kan by på uendelig mange problemer. Det at avisene som skal være «den fjerde makt» og «demokratiets vaktbikkje» er mer opptatt av å feire begrensninger for sosiale media, enn å diskutere hva dette vil si for friheten og demokratiet i Norge er urovekkende.

Klassekampen skriver om en rapport fra Likestillings- og diskrimineringsforbundet, hvor de har funnet at hatefulle ytringer i sosiale medier og da spesielt på Facebook, fører til at mange holder seg unna nettdebatter. Facebook får også kritikk for å ha tillat hatefulle ytringer på plattformen og deres motvilje til statlige reguleringer av ytringsfriheten. Vårt Land legger også vekt på Facebook, som den plattformen hvor det er mest hatefulle ytringer. Facebook er den sosiale media plattformen som blir mest kritisert av avisene. Avisene kritiserer Facebook for deres håndtering av hatefulle ytringer som er mangelfull og gjerne vilkårlig ifølge avisene. Det er kritikk av Facebooks bruk av algoritmer som gjør at brukerne av plattform får alt skreddersydd etter sine interesser og skaper deloffentligheter så atskilt at brukerne av sosiale medier avvenner seg med å tolerere ulike meninger og motforestillinger.

6.2 Ytringens pris

Det å bruke ytringsfriheten kan være en kostbar handling, selv om det man ytrer er lovlig. Hva som er en ulovlig ytring og hva som er en sosialt akseptabel ytring kan være to forskjellige ting. Hva som er en akseptabel ytring, forandrer seg også etter den kulturelle og sosiale konteksten. Derfor er det vanskelig å vite konsekvensene av en ytring, og for enkelte har prisen for ytringen vært svært høy.

6.2.1 Journalistene

En fri presse og ytringsfrihet blir sett på som de viktigste prinsippene for demokratiet, men å tillate vold mot journalister gjør disse lovene meningsløse. Aftenposten tar opp karikaturkrisen og Charlie Hebdo, hvor ytringsfriheten har blitt påvirket i ettertid selv om det var mange som sto opp for ytringsfriheten I Vårt Land står det om hvordan fatwaen mot Salman Rushdie og attentatet mot Charlie Hebdo har påvirket debatten om ytringsfriheten, toleranse og multikulturisme. Når en skal se på ytringsfrihet på sosiale medier så kan man ikke se bort i fra rollen til avisene. Sosiale medier har kanskje tatt over avisene sin rolle av å ha frie debatter i stedet for åpne spalter eller kommentarfelt, men ofte er sakene som blir debattert på sosiale medier hentet i fra nyhetsartikler og intervjuer i fra avisene. Avisene bør også være forsiktige med å ønske statlige reguleringer av ytringsfriheten på sosiale medier, for når pressens ytringsfrihet igjen er truet, da kan det være at de på sosiale medier ikke er så sympatiske som de var for Charlie Hebdo.

Klassekampen skriver om Julian Assange grunnleggeren av WikiLeaks, om hvordan hans indriskriminerende lekking av dokumenter har ført til en motvilje fra både venstre og høyre siden til å støtte han, hvordan utleveringen av Assange er en stor trussel mot ytringsfriheten. Vårt Land tar også fram Assange, og legger vekt på hvor farlig det er hvis USA og andre land får aksept til å fengsle utenlandske journalister. Det som er det positive med internett er at offentligheten ikke ender opp med et narrativ om sakens hendelse, men du ender opp med flere konkurrerende narrative. Vanligvis blir historien skrevet av vinnerne altså de med makten bestemmer narrative. Med den fulle ytringsfriheten folk har på sosiale medier så er det mulig

å gå imot narrative til eliten, og man har muligheten til å dra fram i lyset det som de med makten ønsker å holde skult. Julian Assange med WikiLeaks og Edward Snowden er eksempler på hvordan internett har gjort det mulig å sette de med makten til ansvar for de forbrytelser de har gjort. Idealer som åpenhet og ansvarlighet er tross alt noe myndighetene liker å vifte med, men når det gjelder å forsvare de som kjemper for disse idealene så blir det fort politisk. Dette gjelder også pressen hvor det plutselig ikke var populært å forsvare Assange, fordi han lekket dokumenter om demokratenes kandidat Hillary Clinton i det amerikanske valget.

6.2.2. Arbeidstakerne

Både Dagbladet og Klassekampen tar opp en sak angående Sandefjord skole og en lærer som har varslet om fryktkultur i skolen, hvor lærere er redd for å miste jobben hvis de kritiserer skolens styring. Han ble også utsatt for lukkede kommunemøter om hans ytringer uten å bli varslet eller bedt om å delta, som er et brudd på hans ytringsfrihet. Det er ikke første gang frykten rundt sanksjoner har stoppet lærere og andre arbeidstakere fra å ytre seg. En lærer ble truet med arbeidsrettslige reaksjoner etter å ha uttalt seg om inntaksmodellen i Osloskolen. Regjeringen utfordres til å sikre lærere ytringsfrihet, som er truet av fryktkultur og overdreven målstyring som er et problem i flere kommuner.

Dagbladet tar opp mangelen på ytringsfrihet i arbeidslivet, og hvor personer har fått bøter for å ha ytret seg i media. Aftenposten tar opp bruken av skjulte sanksjoner i arbeidslivet. Det blir stilt spørsmål om vi kan akseptere at demokratiet ikke skal gjelde når man er på jobb, uten ytringsfrihet og medbestemmelsesrett. Det ville også være et problem om fryktkulturen som har sprett seg til enkelte norske skoler og kommuner skulle spre seg videre i samfunnet. Jeffrey Alexander's (2006) teori om grense-formasjoner handler om hvordan grensene for akseptable og uakseptable ytringer blir utformet av ulike grupper i samfunnet. Derfor er det ifølge teorien grupper i arbeidslivet, i skolen og i kommunen som har presset fram en fryktkultur og som undertrykker ytringsfriheten til arbeiderne.

6.3 Kina en trussel mot ytringsfriheten?

Alle fem avisene er enige i at Kina er et av de verste landene når det gjelder ytringsfrihet. Kina er beskyldt for å drive land de handler med i en mer autoritær retning. Det er enighet om å få stoppet Kina i fra å bedrive sensur i Vesten, og i VG er det et ønske om at Norge skal legge press på Kina. Aftenposten tar også opp Kina, og hvordan de har kommet med trusler mot Sverige, etter at en svensk ytringsfrihetsorganisasjon PEN gav en Tuscholskypris til en svensk-kinesisk forlegger fengslet i Kina. Svenskene har heldigvis stått opp mot Kina, og står fast med at ytringsfriheten står sterkt i Sverige og vil ikke la den bli påvirket av kinesiske følelser. Jyllands-Posten har også ført til sårede kinesiske følelser etter å ha publisert en karikatur av det kinesiske flagget med covid-19 viruset. Jyllands-Posten har nektet å unnskyldes seg, og de fleste som har uttalt seg er enige om at Kina ikke må få lov til å bedrive sensur utenfor Kina.

Kina blir også av Klassekampen tatt fram som en versting når det gjelder ytringsfrihet, de nevner den nye sikkerhetsloven i Kina som fjerner rettsikkerheten til innbyggerne i Hong Kong, som kan bety slutten for all ytringsfrihet i Kina. Det har i over et år vært demonstrasjoner i Hong Kong, hvor Kina har slått brutalt ned på demonstrantene, med eskalerende politivold ifølge Klassekampen. Kinas politiske system sikrer ikke individets frihet og rettigheter, verken rettsikkerhet, trykkefrihet eller ytringsfrihet. Det er derfor en trussel for demokratier om Kina fortsetter å vokse og fortsetter å legge press mot demokratier som ikke sensurerer kritikk av Kina. Ved å true stater med handelssanksjoner for å få de til å sensurere sine egne borgere, spør Kina hvilken pris statene er villige til å betale for ytringsfriheten og demokratiet.

6.4. Fører smittevern Norge i en autoritær retning?

Den største trusselen for ytringsfrihet er ifølge VG smittevernreglene som har berørt alle de norske frihetene bortsett fra ytringsfriheten. Aftenposten tar også opp dilemmaet mellom smittevern og retten til å demonstrere, hvor smittevernreglene har begrenset de fleste grunnlovfestede rettighetene i Norge bortsett fra ytringsfriheten. Hvorfor skal ytringsfriheten trumfe over alle de andre grunnlovfestede rettighetene som regjeringen til side lag med

smittevernreglene, som forsamlingsfrihet, religionsfrihet og friheten til å bevege seg fritt i det norske land.

Som det står i VG så er det vanlig i autoritære land å ta fra befolkningen ytringsfrihet, men la befolkningen ha forsamlingsrett og bevegelsesfrihet. Smaken av autoritærstyre vi har i Norge med smittevernreglene er det motsatte med ytringsfriheten uten forsamlingsretten, bevegelsesfriheten, eiendomsrett og retten til privatliv. Det har også kommet klart fram hvor overvåket den norske befolkningen har blitt. De første tegnene var når hyttekommunene brukte mobilnettet til å se hvem som var på hyttene. Deretter var det trusler om politiet og sivilforsvaret hvis de ikke kom seg vekk fra hytta og kommunen. Så responderte regjeringen med et nasjonalt hytteforbud, hvor de i tillegg brukte retorikk for å skammelig gjøre de som for til hytta (Ørjasæter E., 16.04.2020).

Det andre kom med lanseringen av smittesporingsappen hvor regjeringen og FHI ba folk om å frivillig la seg spore av en covid-19 sporingsapp som lagrer folk persondata og posisjoner. Amnesty International har nevnt den norske appen som en av de verste i verden og en trussel mot menneskerettighetene, og ber datatilsynet og regjeringen å trekke tilbake appen. Bernt Høie forsvarer appen med at andre kommersielle apper får lov til å samle persondata og spore folks posisjoner, og derfor er det greit at staten gjør det samme fordi det er for felleskapet (Hovda Storaas I., 16.07.2020). Hvilke rettigheter er det som er igjen for norske borgere som grunnleggende og ukrenkelige?

Frp Nordland er i Vårt Land bekymret over at den gjeldende politikken kan føre til «svenske tilstander» med mer kriminalitet og splittelse, mindre ytringsfrihet og trygghet. I «Animal Farm» av George Orwell har dyrene etter de tar over gården sju bud: *“Whatever goes upon four legs, or has wings, is a friend. No animal shall wear clothes. No animal shall sleep in a bed. No animal shall drink alcohol. No animal shall kill any other animal. All animals are equal.”* (Orwell G., 89,21). Når grisene har tatt over posisjonen til bonden, og begynner å leve som mennesker blir budene gradvis til kun et: *«All animals are equal, but some animals are more equal than others»* (Orwell G., 89,112). Fortellingen handler om hvordan et samfunn hvor alle er like og fri som et demokrati kan gradvis utvikle seg til å bli et tyranni hvor noen er bedre enn andre. Loven om hatefulle ytringer blir ikke lenger en lov mot å uttrykke hat mot grupper, den blir til en lov som forteller hvem man kan hate og hvem man ikke kan hate.

6.4.1 Retten til å demonstrere

Da det vart massive demonstrasjoner i USA etter drapet av George Floyd under en arrestasjon, spredde det seg til resten av verden inklusivt Norge. Demonstrasjonene handlet om å ta avstand fra rasisme og politivold, og mange tusen tok del i demonstrasjonene på tross av smittevernreglene. Politiet valgte å ikke stoppe demonstrasjonene, og det kom fram at ytringsfrihet og retten til å demonstrere var viktigere enn smittevern.

Når gruppen Sian ønsket å demonstrere ble det derimot protester, og spørsmålet var da om alle skulle få lov til å demonstrere. Dagbladet nevner at å demonstrere er en allmenn rett, og ikke et politisk redskap for diskriminering. De tar også opp viktigheten av å ikke la de ekstreme på venstresiden bestemme hva som er rasistisk og hvem som får lov til å demonstrere. Klassekampen tar opp problemene med forhåndssensurering av høyreekstreme, problemene med selvsensur og frykten for «amerikanske tilstander» når det gjelder ytringsfriheten. Politiet å ikke stoppe noen demonstrasjoner, fordi forhåndssensurering er ulovlig, og dette gjelder også for hatefulle ytringer. Det betyr at man i Norge har retten til å kunne ytre det man vil, hvor man vil uten å bli stoppet, men etter man har ytret noe kan man stå ansvarlig for ytringen.

6.5 Mulige tiltak mot hatefulle ytringer

For å stoppe hatefulle ytringer, er det i VG et forslag om at skolene skal lære elevene om alvoret av hatefulle ytringer. Det er foreslått kunnskapsreiser til konsentrasjonsleirer, for at elevene skal få en forståelse av omfanget av Holocaust og farene ved å hate andre grupper mennesker. VG skriver også at det er mange skoleelever som opplever hatefulle ytringer, og at skolene ikke tar slike ytringer på alvor. Hensikten med å rette oppmerksomheten mot unge er at unger lærer rasistiske og hatefulle holdninger i fra foreldrene sine, og det er derfor viktig at de blir fortalt at slike holdninger er ikke greit blant resten av samfunnet. Det er også bra om man kan stoppe de som har blitt lært slike holdninger, for at de ikke skal spre det videre til andre barn, eller for at de ikke skal mobbe de barna som de har blitt lært til å hate.

Klassekampen skriver også om den nye ytringsfrihetskommisjonen som skal komme med tiltak mot hatefulle ytringer i sosiale medier og «fake news». Andre foreslår at Norge skal

gjøre som Tyskland som bøtelegger plattformer som tillater hatefulle ytringer. Det er uenigheter i Aftenposten når det gjelder tiltak mot hatefulle ytringer, noen mener at lover for følelsesdrevet adferd ikke har noe for seg, og at strenge lover for hatefulle ytringer ikke har hatt en effekt på hatmotivert vold.

6.5.1 Hvem er rammet av hatefulle ytringer?

Når det gjelder hvem som er rammet hardest av hatefulle ytringer, så er alle avisene enige at muslimer er en av de hardest rammede gruppene. Klassekampen nevner også andre minoritetsgrupper som jøder og romfolk. Vårt Land nevner også jødene som en gruppe som blir utsatt for hatefulle ytringer. LGBT-medlemmer blir også nevnt som en gruppe som får mye hat, men det er også en gruppe, som Kripos mener kan ha store mørketall når det gjelder hatefulle ytringer. Vårt Land legger også vekt på at politikere mottar en god del hatefulle ytringer. Det er vist en del unge politikere som opplever hat, da spesielt om de uttaler seg om innvandring-, miljø- eller avgiftspolitik. Angrep på unge politikere er et demokratisk problem, fordi det kan hindre unge talentfulle og engasjerte mennesker fra å søke en politisk karriere. Med tanke på det som skjedde på Utøya så kan Norge allerede ha et problem med at unge mennesker kvier seg til å delta i offentlig debatt, og involvere seg i politikken.

6.6 Ytringsfrihet en rett eller et ansvar?

Vårt Land skriver også om en ny ytringsfrihetskommisjon som skal se på vilkårene for ytringsfriheten i dagens Norge, hvor de skal se på hatefulle ytringer, sosiale medier og «fake news». De tar også opp i Vårt Land at kulturminister Raja som har satt i gang kommisjonen, som et eksempel på en mann som gikk fra å være imot verdier som ytringsfrihet og likestilling til en forkjemper for disse verdiene, som demonstrerer hvor sterkt disse verdiene sitter i det norske samfunnet.

VG er opptatt av at alle har retten til å ytre seg, hvor denne retten er garantert av grunnloven og at denne retten gjelder også friheten mot forhåndssensur. I Dagbladet blir ytringsfrihet ikke bare diskutert som et prinsipp, men noe som aktivt må vernes om i likhet med andre demokratiske verdier. I Aftenposten er det ønsket om en sterkere ytringskultur hvor personer

tåler å bli utfordret og motsagt i en debatt, mens andre mener at en for hard ytringskultur fører til at personer ikke våger å delta. Det er bedre å bruke ytringsfriheten mer aktivt enn å begrense den, for å få en bedre ytringskultur. Aftenposten legger vekt på at ytringsfriheten gjør det mulig for de svake å stå opp mot de sterke. Det er også viktig å respektere andre personers ytringsfrihet, personlig autonomi er en av forutsetningene for å ha en god offentlig debatt. I en offentlig debatt må man respektere den andres rett til å ha egne meninger som går imot ens egne.

I en ytringskultur hvor man har en stor grad av politisk korrekthet så tar man bort folk sin personlige autonomi ved å sette visse ideer så høyt at å argumentere imot noen av ideene er moralsk forkastelig, hvor man ikke trenger å vise respekt for de som har motstridende ideer fordi de er umoralske mennesker. I stedet for å ha siviliserte debatter med gjensidig respekt for å komme til en felles forståelse, har man et skjellsord konkurranse hvor man ønsker å ydmyke og latterliggjøre motparten.

6.7 Grensen mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer

Når det gjelder grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet, blir det i Dagbladet lagt vekt på at befolkningens oppfattelse av grensen mellom de to er annerledes enn domstolene. Ifølge Kripes er grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet klar, det som er avgjørende er oppfattelsen til den alminnelige tilhører om hva som er hatefullt og ikke avsenderen. Ifølge T. Eilertsen er *«selve kjernen i ytringsfriheten er å begrense den makten som ligger i å avgjøre hvilke ytringer som er akseptable og hvilke som ikke er det. Men ytringsfriheten er ikke bare til for den som snakker. Ytringsfriheten setter den som lytter i stand til å vurdere det som blir sagt, teste egne argumenter og selv trekke konklusjoner. Den retten kan ikke være forbeholdt de få»*. (F. Rossavik ((2019,52-53)). Dette er hovedpoenget i å finne ut hvor grensen mellom ytringsfriheten og hatefulle ytringer går. Selv om det er en grense som er i stadig forflytning, så må man vite hvor den er for å se i hvilken retning den går. Går grensen mot mer ytringsfrihet, eller går den mot en streng lovgivning av hatefulle ytringer?

6.7.1 Ytringsfriheten over hatefulle ytringer

Når det gjelder forholdet mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer setter VG ytringsfriheten høyest. VG ser på ytringsfriheten som et prinsipp, og prinsipper per definisjon er ikke noe som kan tøyes eller brytes. For Aftenposten, blir vagheten om loven mot hatefulle ytringer nevnt som et problem når man skal sette en grense mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer. Problemet med en for vag definisjon av hatefulle ytringer er at det fører til økt selvsensur, hvor legitime ytringer kan av enkelte bli misoppfattet som illegitime. Når det gjelder grensen for ytringsfriheten og hatefulle ytringer, så trekker Klassekampen grensen klart ved forhåndssensur.

6.7.2 Hatefulle ytringer over ytringsfriheten

I Klassekampen er de enige med Høyesterett i at hatefulle ytringer er en forutsetning for ytringsfriheten, og at loven hindrer en dårlig ytringskultur. De mener at man kan forkaste ideen av en absolutt ytringsfrihet, ved å begrunne loven mot hatefulle ytringer som en lov som hindrer hat mot de som ytrer seg, og ikke som en lov som hindrer ytringer. I Klassekampen blir det lagt fram at ytringsfriheten ikke er universell, men er subjektiv og kulturell, at offentligheten har en selvjusterende praksis når det gjelder grensen til ytringsfriheten.

Dagbladet tar også fram den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) som har en strengere rettspraksis enn Norge når det gjelder hatefulle ytringer, eksempelvis regner EMD holocaustfornektelse som en hatefull ytring, mens Norge ikke gjør det. Dette betyr at norske domstoler kan velge å bruke europeisk rettspraksis til å slå hardere ned på hatefulle ytringer. Det vil si at en norsk dommer når som helst kan velge å dømme noen for holocaustfornektelse, et faktum som gjør det enda vanskeligere for vanlige personer å forholde seg til loven om hatefulle ytringer.

Det er i Dagbladet de som mener at ytringsfrihet er overlatt alle andre lover, og at hatefulle ytringer skader demokratiet og andres ytringsfrihet, derfor er ikke et forbud mot slike ytringer et brudd med ytringsfriheten. Andre mener at loven mot hatefulle ytringer er nødvendig, fordi hatefulle ytringer skremmer folk fra å delta i offentlig debatt og de kan påvirke andre personer til å bruke vold. Vårt Land legger vekt mot hvor ødeleggende hatefulle ytringer er for ytringsfriheten og nettdebatten, hvor samfunnet blir polarisert og at personer knebler hverandre gjennom en full ytringsfrihet.

7.0 Konklusjon

I denne undersøkelsen har jeg studert hva fem norske aviser har publisert om temaene ytringsfrihet og hatefulle ytringer i perioden januar-juli 2020. Hensikten med undersøkelsen var å finne ut av hvordan avisene vektet hensynet mellom loven mot hatefulle ytringer §185 og loven om ytringsfrihet §100. Problemstillingen for masteroppgaven er: *«Hvordan blir grensen mellom loven om ytringsfrihet og loven mot hatefulle ytringer framsatt i avisene?»*

Ytringsfriheten blir av avisene presentert som en grunnlovsfestet rett, og blant de viktigste prinsippene for demokratiet. Alle avisene er enig i at ytringsfriheten er en viktig verdi, og avisene kunne ikke ha pressefrihet uten ytringsfriheten. Problemet for avisene er heller ved ytringskulturen, hvor de som ytrer seg ikke bruker folkeskikk og tyr til hatefulle ytringer og trusler. Dette problemet har blitt større med sosiale medier, hvor det er ingen moderering av debattene. Derfor er avisene unisont enige om at det er nødvendig med en lov mot hatefulle ytringer. Uenigheten blant avisene er hvorvidt ytringsfriheten går over loven mot hatefulle ytringer, eller om hatefulle ytringer går over ytringsfriheten.

Fra undersøkelsen min er VG den eneste avisen som veier ytringsfriheten over hatefulle ytringer. Aftenposten er ganske midt på når det gjelder de to lovene, de ønsker å bedre ytringskulturen med mer ytringsfrihet, men de mener for øyeblikket at det er nødvendig med hatefulle ytringer. Dagbladet mener hatefulle ytringer er nødvendig for å få folk til å ville delta i den offentlige debatten, og at loven om hatefulle ytringer kommer fullstendig overens med ytringsfriheten. Derfor tyder det på at Dagbladet lener seg mer mot hatefulle ytringer, når det gjelder grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfriheten. Det samme gjelder for Vårt Land, hvor de mener at hatefulle ytringer knebler folks ytringsfrihet og må derfor forbys. Til slutt mener Klassekampen at ytringsfriheten er subjektivt og kulturelt betinget, og grensen for hatefulle ytringer går til forhåndssensur. Alle avisene er enige i at forhåndssensur må være forbudt, også for hatefulle ytringer.

Gjennom undersøkelsen har jeg også funnet hvilken saker som har preget debatten om ytringsfrihet og hatefulle ytringer for første halvdel av 2020. Disse sakene er høyesterettsdommen om hatefulle ytringer i sosiale medier, Kina og Jyllands-Posten, den nye ytringsfrihetskommisjonen, George Floyd-demonstrasjonene og en boikott av Facebook.

Trenden for omtale av ytringsfriheten har gått gradvis nedover siden 2015, mens trenden for omtale av hatefulle ytringer har gått gradvis oppover fra samme periode. Dette indikerer at hatefulle ytringer har blitt mer relevant for diskusjonen av ytringsfrihet, og at grensen mellom de to går i retning av hatefulle ytringer.

Fra det som kommer fram fra undersøkelsen er at sosiale medier har hatt den største påvirkningen for ytringsfriheten, gjennom å fjerne barrierene for personer til å ytre seg og ved å legge til rette for at politikere og vanlige personer kan ha direkte diskusjoner uten journalister.

Loven om hatefulle ytringer er fortsatt vag, selv om Høyesterett gjennom dommen av hatefulle ytringer i sosiale medier, gjorde et forsøk på å klargjøre loven. I undersøkelsen kom det også fram at vanlige personers oppfatning av loven om ytringsfrihet §100 og loven mot hatefulle ytringer §185 er veldig forskjellig fra domstolenes forståelse av lovene. En av misoppfatningene var over hva som regnes som offentlig. Vanlige personer mente på at lukkede forum og grupper på sosiale medier ikke var en del av offentligheten. Høyesterett avklarte at alt som blir publisert på internett, hvor andre personer kan se, lese eller høre ytringen, er å regne som en del av det offentlige. En annen misoppfattelse var hva det er som er en politisk ytring, og hva som er en hatefull ytring. Svaret ligger i personlig autonomi, hvor man respekterer andres rett til egne meninger. Argumentet må gå etter den politiske saken om det skal være en politisk ytring, og ikke etter personen.

7.1 Videre forskning

Dette er en masteroppgave så den er ganske begrenset i hva den kan si om feltene ytringsfrihet og hatefulle ytringer. Dataene er ikke generaliserbare, og kan bare indikere tendenser innenfor det korte tidsrommet for undersøkelsen. Allikevel så var det jeg fant om ytringsfriheten i sosiale medier interessant. Fra undersøkelsen min virket det som sosiale medier har en stor innflytelse over debatten om ytringsfrihet, og det ville vært interessant å se hvor grensene går mellom hatefulle ytringer og ytringsfrihet i diverse sosiale medier. Det var også interessant å se på hvordan Kina forsøker å sensurere aviser og interesseorganisasjoner i Vesten. Selvfølgelig er det også interessant å se hvordan pandemien vil ha en varig virkning på ytringsfriheten og demokratiet i Norge, kan vi gå tilbake til ideen om grunnlovfestede rettigheter og friheter etter de har blitt midlertidig tatt fra befolkningen?

Litteraturliste

- Alexander, J. (2006). *The civil sphere*. New York: Oxford University Press.
- Jakobsen, K. (2016). *Etter Charlie Hebdo: Ytringsfrihetens krise i historisk lys*. Oslo: Press.
- Johansen, K. E. (2002). Hva er deontologisk etikk? *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 37(4), 261-282.
- Kalleberg, R. (2015) «Ytringsfrihet, demokratiteori og demokratiet som uferdig prosjekt.» *Sosiologi i dag*. Vol.45(4), s. 11-37.
- Lamont, M, & Molnár, V. (2002). The Study of Boundaries in the Social Sciences. *Annual Review of Sociology*, 28(1), 167-195.
- Midtbøen, A., Steen-Johnsen, K., & Thorbjørnsrud, K. (2017). *Boundary struggles: Contestations of free speech in the Norwegian public sphere*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Myklebust A. (2017) *Terje Rasmussen: The Internet Soapbox – Perspectives on a Changing Public Sphere*.
- Noelle-Neumann E. (1974) The Spiral of Science: A theory of Public Opinion. *Journal of Communication*, 24(2), 43-51.
- NOU 1999:27 'Ytringsfrihed bør finde Sted'. *Forslag til ny Grunnlov §100*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Orwell, G. (1989). *Animal farm*. England: Penguin Books.
- Rossavik F. (2019) *Best å holde kjeft? En liten bok om ytringsfrihetens krise*. Cappelen Damm, Oslo.
- Schwabe-Hansen, E. (2004). Kants syn på mennesket som selvlovgivende vesen og formål i seg selv. *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 39(4), 235-253.
- Tjora A. (2013) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2.utg. Gyldendal Akademiske, Oslo.
- Hovda Storaas I. (16.07.2020) *Amnesty om norsk smittesporings-app: Blant de mest inngripende i verden*. Verdens Gang [lest 29.08.2020]: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/P97bE6/amnesty-om-norsk-smittesporings-app-blant-de-mest-inngripende-i-verden>
- Ørjasæter E. (16.04.2020) *Hytteforbud er hverken smittevern eller beredskap - og i strid med Grunnloven*. Nettavisen [lest 29.08.2020]:

<https://www.nettavisen.no/okonomi/hytteforbud-er-hverken-smittevern-eller-beredskap---og-i-strid-med-grunnloven/3423949630.html>

- Retriever, «ytringsfrihet», 01.01.2020-06.07.2020, Verdens Gang, Klassekampen, Dagbladet, Aftenposten, Vårt Land <https://web-retriever-info-com.ezproxy.nord.no/services/archive/search>
- Retriever, «hatefulle ytringer», 01.01.2020-06.07.2020, Verdens Gang, Klassekampen, Dagbladet, Aftenposten, Vårt Land <https://web-retriever-info-com.ezproxy.nord.no/services/archive/search>

